

CİSMÎ VE MEVLİDİ

“CİSMÎ AND MEVLİD-İ CİSMÎ”

Sadık YAZAR*

ÖZET

Bu makalede, eldeki kaynaklardan hareketle 17. asır şairlerinden Cismî'nin hayatı hakkında bilgi verilip, bu makaleye konu olan mevlidin kendisine aidiyeti üzerinde durulacaktır. Mevlid edebî türü ile ilgili temel kaynakların tanıtımı yapıldıktan sonra Cismî mevlidinin nüshaları tanıtılacaktır. Süleyman Çelebi'ye nazire olduğu anlaşılan *Mevlid-i Cismî* ile *Vesîletü'n-Necât* arasında bir mukayese yapıldıktan sonra *Mevlid-i Cismî*'nin iki nüshaya dayalı tenkitli metni verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Cismî, Mevlid-i Cismî, mevlid edebî türüyle ilgili temel kaynaklar.

Abstarct

In this article, after I had given information about Cismî who lived in 17. century through the basic biographical sources, I tried to prove that Cismî is writer of the *mevlid* in my hand. I explained the basic sources about the *mevlid* literary genre instead of giving information about it. After that, I depicted the two copy of manuscripts of *Mevlid-i Cismî*. I also compared *Mevlid-i Cismî* with *Vesîletü'n-Necât* the *mevlid* of Süleyman Çelebi. Finally, I gived the text of *Mevlid-i Cismî* with the edition-critic.

Key Words: Cismî, Mevlid-i Cismî, the basic sources about the *mevlid* literary genre.

* Fatih Üniversitesi

Giriş

Mevlid, İslamî Türk edebiyatında çok fazla örneği görülen edebî bir türdür. Özellikle Süleyman Çelebi (ö.1422)'nin *Vesîletü'n-Necât* isimli mevlidinden sonra, elliyi aşkın şair –gerek Süleyman Çelebi'ye nazire yazarak gerekse özgün örnekler ortaya koyarak- bu sahada kalem oynatmıştır. *Vesîletü'n-Necât*'a gösterilen muazzam ilgiden dolayı, diğer şairlerin yazdıkları mevlidler, çok fazla rağbet görmemiş ve çoğu zaman Süleyman Çelebi mevlidinin geri planında kalmışlardır. Bunun neticesinde yapılan akademik çalışmalar da *Vesîletü'n-Necât* üzerinde yoğunlaşmış, diğer mevlid örnekleri üzerine fazla eğilmemiştir. Bu makalede, söz konusu diğer mevlid örneklerinden biri olan Cismî'nin mevlidi üzerinde durulacaktır. Bu anlamda öncelikle, eserin müellifi Cismî'nin kimliği aydınlatılıp eserin kendisine aidiyeti kanıtlanmaya çalışılacaktır. Daha sonra ise, Cismî'nin mevlidi tanıtılıp kendisine nazire olarak yazıldığı belli olan *Vesîletü'n-Necât* ile arasındaki benzerlikler tespit edilecektir. Makalenin son bölümünde ise, söz konusu mevlidin iki nüshaya dayalı olarak yapılan tenkitli metni verilecektir.

Bu makalenin amacı, mevlid türü ile ilgili bilgi vermekten çok eldeki bir mevlid metninin neşredilmesidir. Dolayısıyla biz burada, mevlid türü ile ilgili bilgi vermek yerine söz konusu türle ilgili temel kaynakları tanıtmakla iktifa edeceğiz. Mevlid kelimesinin lügat ve ıstılahî anlamı, mevlid türünün kaynakları ve İslamî edebiyattaki gelişimi ve mevlid törenleri için temel kaynak olarak Ahmet Ateş'in *Vesîletü'n-Necât*'ın tenkitli metnini de verdiği kitabı¹ zikredilebilir. Mevlid türünün yukarıdaki özelliklerini barındırmakla beraber mevlid metinlerinin önemli oranda tespit edilip tavsif edildiği Necla Pekolcay'ın doktora tezi² de müracaat edilmesi gereken temel kaynaklardandır. *Vesîletü'n-Necât*'taki “merhaba” faslı için de Ahmet Ateş'in söz konusu kitabının yanında, Ahmet Aymutlu'nun kitabına³, Faruk Kadri Timurtaş'ın *Vesîletü'n-Necât*'ın metnini de verdiği kitabının⁴ giriş bölümüne bakılabilir. Çeşitli dillerde yazılmış mevlid ve *Vesîletü'n-Necât* tercümelemleri için de M. Tayyip Okıç'ın makalesi⁵ vazgeçilmez bir kaynaktır. Bu kaynakların yanında, Arapça mevlidlerin özellikle edebî yönden incelenmesiyle beraber Arapça mevlidlerle ilgili etraflı bilgilerin de verildiği M. Edip Çağlar'ın yakın zamanda neşredilen kitabı⁶ İslamî edebiyattaki mevlid türü için önemli bir kaynaktır. Ayrıca 2007 yılında Bursa'da Süleyman Çelebi ve Mevlid'i ile ilgili bir sempozyum düzenlenmiştir. Bu sempozyumda tebliğ edilen bildiriler bir kitap⁷

¹ Ateş, Ahmet, (1954), *Vesîletü'n-necat : mevlid, Dede Süleyman Çelebi*. Ankara : Türk Dil Kurumu.

² Pekolcay, Necla, (1950), *Türkçe Mevlid Metinleri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, SBE, (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

³ Aymutlu, Ahmet, (1995), *Süleyman Çelebi ve Mevlid-i Şerif*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

⁴ Timurtaş, F. Kadri, (1972), *Mevlid : (vesîletü'n-necat), Dede Süleyman Çelebi*. Ankara : MEB Yayınları.

⁵ Okıç, M. Tayyip, (1976), *Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Tercümelemleri, Atatürk Üniversitesi, İslamî İlimler Fakültesi Dergisi*, sayı: 1, s.17-78.

⁶ Çağlar, M.Edip, (2004), *Edebî Açıdan Arapça Mevlidler*. Ankara: İlahiyat.

⁷ (2007), Süleyman Çelebi ve Mevlid, (editör: Mustafa Kara-Bilal Kemikli). Bursa: Osmangazi Belediyesi Yayınları.

halinde neşredilmiş olup mevlid araştırmacısı için büyük önem taşımaktadır. Bunların dışında birçok mevlid metninin neşredildiği çalışmalar da yapılmış ve yapılmaya da devam edilmektedir. Ancak bunların hepsine burada yer vermemiz mümkün olamayacağından bu kadarla iktifa edeceğiz.

I. Cismî Kimdir?

Mevlid'in müellifi, aşağıdaki beyitlerden de anlaşılacağı üzere Cismî mahlaslı bir şairdir:

İlâhî ol hâbîbîñ Muştafâya
Bu olsun **Cismî** yarıñ armağanı (131)

...
Hem dañi şol **Cismî** bendeñi bile
Gönderesin anlarıñ ile vara (244)

Biyografik kaynaklarda, Cismî mahlaslı olarak sadece bir şairle karşılaşılmaktadır. *Tuhfe-i Nâilî*'de, *Vefayât-ı Ayyansarayî* kaynak gösterilerek Cismî hakkında şu bilgiler verilmiştir:

Şeyh İsmail Cismî Efendi, Hüseyin Ağa Camii imamı Muhammed Efendi'nin oğludur. Çok zayıf olmasından "Cism-i Latîf" demekle şöhret bulmuştu. Oğlanlar Tekkesi şeyhi. Vefatı h.1107/m.1694. Hacı (Evhad) tekkesi şeyhi Hüseyin Efendi yanında medfûndur. (Tuman, 2001:486)

Vekâyi'u'l-Fudalâ'da da dolaylı olarak Cismî'den şöylece bahsedilmektedir:

Bin yüz altı Safer'inde âlem-i fânîden güzer eyleyen Cism-i Latîf Efendi demekle şehîr Şeyh İsmail Efendi... ikisi dahi el-Hâc Evhad Şeyhi Seyyid Hüseyin Efendi halifesidir. (Şeyhî Mehmed Ef.,1989:53)

Sicill-i Osmanî'de ise Cismî ile ilgili şu ifadeler yer almaktadır:

Aksaray'da Hüseyin Ağa Camii imamı Mehmed Efendi'nin mahdûmidur. İlim ve tıp tahsil edip sonra Halvetî oldu. Nihayet Aksaray Tekkesi şeyhi olup 1106 Safer'inde (Eylül 1694) irtihâl eyledi. Merkez Efendi Zaviyesine defn edildi. Ulemâdan bir pîr idi. (Süreyya, 1995:343)

Bu bilgilere göre, Cismî'nin asıl ismi İsmail, babasının ismi ise Mehmed'dir. Doğum tarihi ve yeri bilinmemektedir. İlim tahsilinden sonra tasavvuf yoluna girip Halvetî olmuştur. Nihayet Aksaray Tekkesi'nin şeyhi olmuş ve 1694'te vefat edip Merkez Efendi zaviyesinde, halifesi olduğu el-Hâc Evhad Şeyhi Seyyid Hüseyin Efendi'nin yanına defn edilmiştir.

Cismî hakkındaki bu kısıtlı bilgiler ve Mevlid'in elimizdeki iki nüshasında da eserin telif veya istinsah tarihinin olmaması; eldeki Mevlid'in kesin olarak Cismî'ye ait olduğunu söylememizi güçlendirmektedir. Ancak ona aidiyetini güçlendiren iki husus vardır:

1. Mevlid'de Cismî mahlası kullanılmıştır. Ulaşabildiğimiz temel kaynaklarda da sadece bir Cismî mahlaslı müelliften bahsedildiğine göre eldeki Mevlid'in ona ait olması gerekir.
2. Cismî'nin 17. asırda yaşamış olması da eldeki Mevlid'in müellifi olduğunu güçlendiren başka bir husustur. Şöyle ki Mevlid'in dili, Musa Duman'ın çalışmasında (Duman: 1995) açıkladığı, 17. asrın geçiş özelliğini taşıyan karışık kullanımlara sahiptir. Söz gelimi, ünlü uyumlarına bazen uyulmakta bazen ise uyulmamaktadır. Bu durumda eserin yazıldığı asır ile Cismî'nin yaşadığı asır örtüşmektedir. Bu da eserin kendisine aidiyetini güçlendiren başka bir husus olarak zikredilebilir.

II. Cismî'nin Mevlid'i

1. Mevlidin Nüshaları

Mevlid-i Cismî'nin iki nüshasına ulaşılabilmıştır.

a. Süleymaniye/Hacı Mahmud Nüshası.

Bunlardan biri, Necla Pekolcay'ın doktora tezinde tanıttığı nüshadır.⁸ Bu nüsha, bugün Süleymaniye Kütüphanesi'nde Hacı Mahmud Efendi koleksiyonunun bir parçasını teşkil eden Yahya Efendi Dergahı Kütüphanesi'nde 4449 numarada Süleyman Çelebi adına kayıtlı bulunmaktadır. 41 varaktan oluşan bu nüshanın yazısı nesih olup her sayfasında 9 satır bulunmaktadır. Sayfa düzeni, beyit düzeninden ziyade satır düzenine göre düzenlenmiştir. Beyit araları kırmızı üç nokta ile belirtilmiştir. Bunun yanında bölüm başlıkları da kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Nüshanın baştan ve sondan eksik olduğu görülmüştür. Pekolcay, söz konusu nüshayı tanıttıktan sonra, mevlidin içeriğini 14 madde halinde açıklamış, yer yer de Vesiletü'n-Necât'taki ortak motiflere değinmiştir. Çalışmamız boyunca bu nüshayı HM (Hacı Mahmud) kısaltmasıyla kullanacağız.

b. Sermet Çifter Kütüphanesi Nüshası.

Söz konusu mevlidin ikinci nüshası Yapı Kredi Bankası Sermet Çifter Kütüphanesi 238 numarada bulunmaktadır. "*Harekeli nesih hatla, Türkçe, 200x157 mm. Ölçüsünde, 36 varakta, 11 satırlı, âharlı krem kâğıda yazılmıştır. 17. yüzyılda istinsah edilmiştir. Mukavva eflatun cilt içindedir.*" (Dağlı-İşli vd., : 113) Bu nüsha çalışmamız boyunca SÇ (Sermet Çifter) kısaltmasıyla gösterilecektir.

⁸ Necla Pekolcay sözkonusu çalışmasında, tanıttığı mevlidin müellifini tespit edememiştir.

Bu nüsha besmeleyle başlayıp dua bölümüyle biten mükemmel (tam) bir nüshadır. Her bölüm sonunda tekrarlanan vasıta beyitleri, vasıta beyitlerden sonra gelen salât u selâm (bu salât u selamlar, her bölümde farklı olup 8-10 münâdâdan oluşmaktadır) kısmındaki salât kelimesi ve her bölümden evvel alıntılanan Kur'ân-ı Kerim ayetlerinin yer aldıkları sûre isimleri kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

2. Mevlid-i Cismî İle İlgili Genel Bilgiler.

Cismî'nin Mevlid'i, iki nüshaya dayalı olarak hazırlanan metne göre 583 beyitten oluşmaktadır. Şekli, işleyişi ve muhtevasından açıkça anlaşıldığı üzere *Vesîletü'n-Necât'* a nazire olarak yazılmıştır. Dolayısıyla her ne kadar müellif,

Bir kitâb idem bu sözi añlana
Mevlûd ola dâ'imâ ol diñlene (55)

...
Diledim pes bir yeñi mevlûd düzem
Söyledikçe her söze dürler dizem (64)

...
Bu dañi mevlûd-u peygamber ola
Meşhûr ola 'âlem içinde ÷ola (237)

deyip mevlidinin özgünlüğüne işaret ediyorsa da söz konusu mevlidin birçok açıdan *Vesîletü'n-Necât'* a - yer yer taklid derecesinde- benzediği görülmüştür. Bu bölümde söz konusu iki mevlid arasındaki benzerlikler ve farklılara işaret edilip Cismî'nin Mevlid'i tanıtılmaya çalışılacaktır.

a. Mevlid-i Cismî'nin Şekli ve Yapısı.

Cismî'nin Mevlid'i de *Vesîletü'n-Necât'* gibi, bölümler arasına sıkıştırılmış üç kaside dışında, birkaç bölümden oluşan uzun mesnevi nazım şekliyle yazılmıştır. Mevlid-i Cismî'nin yazıldığı vezin de **-mefâ' ilun/mefâ' ilun/fe' ulun** vezniyle yazılan kasideler dışında **fâ' ilâatun/fâ' ilâatun/fâ' ilun** şeklindedir. Mesnevinin bölümleri arasına yerleştirilen farklı vezindeki kasidelerin, Ahmet Ateş'in de dediği gibi (Ateş, 1954: 26), nazım şekli ve vezindeki yeknesaklığı ortadan kaldırmaya yönelik olduğu söylenebilir.

Cismî'nin Mevlid'i; Allah'ın birliğinin anlatıldığı ve Hz. Peygamber'e övgülerin sunulduğu giriş bölümünden sonra, **Der-beyân-ı Halk-ı Âdem (a.s), fi Zuhûri'n-Nebî (S.A.V), Mî'râc-ı Muhammed (S.A.V), fi Vefâti'n-Nebî** olmak üzere dört ana bölümden oluşmaktadır.

b. Mevlid-i Cismî'nin Muhtevası

Cismî'nin mevlidi, VN'ye göre oldukça kısa, 9 beyitlik, bir ilahi ile başlıyor. Hz. Peygamber'in medhi ve müellifin özrünü beyan ettiği beyitlerin akabinde ise mevlidin önemine dair sadece SÇ nüshasında yer alan 39 beyitlik bir hikâye yer almaktadır. Bu hikayeden sonra; Hz. Peygamber, dört büyük halife, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin gibi din ulularının övgüsünün yapıldığı bir kaside yer almaktadır. Bundan sonra asıl konuya girilir ve Hz. Adem'in yaratılıp "nur-ı Muhammedî"nin onun alınına konulması ve o nurun birçok peygambere geçtikten sonra Hz. Âmine'ye gelip yerini bulması anlatılır. Daha sonra Hz. Âmine'nin Hz. Peygamber'e hamile kalması ve babası Abdullah'ın vefat edip Hz. Peygamber'in dedesinin himayesine girmesi söz konusu edilir. Hz. Peygamber'in veladeti ve veladeti esnasında ortaya çıkan olağanüstü olayların anlatılmasından sonra "merhaba" bölümü gelmektedir. Mevlid, Hz. Peygamber'in miracı ve vefatının anlatıldığı bölümlerden sonra nihayete ermektedir.

c. Mevlid-i Cismî ile Vesîletü'n-Necât Arasındaki İlişki.

Daha evvel de ifade edildiği gibi, Mevlid-i Cismî, Vesîletü'n-Necât'a naziredir. Ancak nazire yazmanın amacı düşünüldüğünde, Cismî'nin başarılı olduğunu düşünmek zordur. Zira birçok yerde tekrara düşmektedir. Bu bölümde, söz konusu iki mevlid arasındaki benzerlikler maddeler halinde açıklanacaktır.

I. Şekil ve Yapı Benzerliği.

Her iki mevlidin de vezni –mesnevinin arasına sıkıştırılmış kasideler dışında- **fâ' ilâatun/fâ' ilâatun/fâ' ilun** şeklindedir. Her iki mevlidin ana bölümleri de "Giriş, Hz. Âdem'in yaratılışı, Hz. Peygamber'in Doğumu, Mirac ve Hz. Peygamber'in Vefatı" şeklinde benzerlik arz etmektedir.

II. Vasıta Beyitleri

Cismî'nin mevlidinde de VN'de olduğu gibi her bölümün sonunda vasıta beyitleri bulunmaktadır. Bu vasıta beyitlerinin de VN'ye çok benzediği görülmektedir:

Mevlid-i Cismî	Vesîletü'n-Necât
Ger bu ' âlem halkı dirse şubh u şâm	Haşre dek ger dinülürse bu kelâm
Medh olunsa haşre dek olmaz tamâm	Nice haşr ola bu olmaya tamâm

Ger diler iseñ bula cânuñ şafâ Vir şalavât ber-resûl-i Muştafâ	Ger dilersiz bulasız oddan necât Aşk ile derd ile eydün es-selât
---	---

III. Benzer Beyitler

Bu bölümde, söz konusu mevlidlerdeki çok yakın benzerlik arz eden bazı beyitlerin dökümü yapılacaktır.

Dest-gîri Hâk ola bir kişinüñ (Ebter) olmaya şoñu her işinüñ(MC,5)	Allah adı olsa her işin öni Hergiz ebter olmaya anın sonı (VN, 1/3)
Cümle ‘âlem yoğ iken ol var idi Evvel âhîr (u) Ğanî Cebbâr idi (MC,6)	Cümle âlem yoğ iken ol var idi Yaradılmışdan Ganî Cebbâr idi (VN, 1/25)
Hâk Ta‘âlâ çün yaratdı ‘âlemi Kıldı ‘âlemde müzeyyen Âdemi(MC,10)	Hâk Ta‘âlâ çün yaratdı Âdemi Kıldı Âdemle müzeyyen ‘âlemi (VN, 5/1)
Şit toğdı nûr aña kıldı nüzül Bu cihâna evvel oldı ol resûl (MC,164)	Şit doğdu ana nakl itti buğur Anun alında tecellî kıldı nûr (VN, 5/6)
Ol Rebî‘ ü'l-evvelüñ ay nicesi Toğmuş idi on ikinci gicesi (MC, 272)	Ol rebîülevvel ayı nicesi On ikinci gice isneyn gicesi (VN, 6/26)
Evimüñ kıble dîvârı yarılıp Baña üç hürî ‘ayân oldı gelüp (MC, 278)	Yarılıp dîvâr çıktı nâgehân Üç bile hürî bana oldı ayân (VN, 6/34)

IV. Merhaba Bölümü.

Asırlarca Süleyman Çelebi'nin mevlidinde yer alıp en çok beğenilen bölümlerden biri olan “Merhaba” bölümü aslında Süleyman Çelebi'ye ait değildir. Bu konuda, ilk olarak Ahmet Aymutlu yaptığı bitirme tezinde, bu bölümün Süleyman Çelebi'ye ait olamayacağı üzerinde durmuştur. (Timurtaş, 1972: IX) Daha sonra da Ahmet Ateş, ileri sürülen bu fikrin doğruluğunu ispat etmiştir. Ateş, bu bölümün Süleyman Çelebi'nin çağdaşı Ahmed isminde bir şaire ait olan

mevlidin bir bölümü olması gerektiğini, söz konusu mevlidin dört nüshasını bularak ispat etmiştir. Ateş'in getirdiği bir başka delil de *Vesîletü'n-Necât*'ın eski tarihli nüshalarında söz konusu bölümün bulunmayışıdır. İki mevlid arasındaki karşılaştırmalar için (Ateş 1951 ve Ateş 1954) bakılabilir.

Cismî'nin mevlidinde de “merhaba” bölümü, *Vesîletü'n-Necât*'ın yakın tarihli nüshalarındaki merhaba bölümüyle neredeyse aynıdır. Dolayısıyla, Cismî'nin de merhaba bölümünü, Süleyman Çelebi'ye ait kıldığını söylemek mümkündür.

a. Mevlid-i Cismî'de İmla ve Gramer Özellikleri

Cismî'nin mevlidi, 17. yüzyılın karışık imla ve gramer özelliklerine sahip bir eserdir. Evliya Çelebi'nin Seyahat-nâme'sinden hareketle bu yüzyılın imla ve gramer özelliklerini inceleyen Musa Duman'ın verdiği bilgilerin çoğu, Mevlid-i Cismî için de geçerlidir denebilir. Biz bu bölümde söz konusu eserin iki nüshasından hareketle göze çarpan temel imla ve gramer özelliklerini sıralamaya çalışacağız.

1. Öncelikle metnin tenkidli neşrini hazırlarken, baştan ve sondan eksik olan HM nüshası yerine, baştan sona kadar tam olan, bölüm başlarında konuyla ilgili ayet-i kerimleri ve bölüm sonlarında düzenli olarak salât ü selamları barındıran SÇ nüshasını esas aldık. Ancak bu ayet ve salât ü selâmları, ziyadesiyle yer kaplayacakları düşüncesiyle tenkitli neşre almadık.
2. Metnin imlasında, her iki nüsha arasında tutarsızlıklar olduğu gibi aynı nüsha içerisinde de birçok tutarsızlık vardır. Biz anlamı bozmadığı müddetçe, bu tutarsızlıkları gidermeye çalışmayıp harekeli olan metne sadık kaldık.
3. Her iki nüsha da harekeli olup, harekeler aruz vezninin gösterilmesinde önemli bir görev üstlenmişlerdir. Şöyle ki, birçok vezin hatası barındıran bu metinde, Arapça ve Farsça kelimelerin hareke ve uzun ünlü (و, ع, ا)lerin yardımıyla vezne uydurulmaya çalışıldığı görülmüştür. Bu hususa tipik bir örnek olarak “Cebrā'īl” kelimesi verilebilir. Kelimenin ikinci hecesi uzun okunması gerekiyorsa imlası, uzun ünlü (ا) ve dik üstünle gösterilirken kısa heceye ihtiyaç duyulduğunda ise uzun ünlü atılıp kelime adeta Türkçeleştirilmiştir. Bu durum için “Āmine” kelimesinin ilk hecesi de örnek gösterilebilir.
4. Bağlaç olan u (و) sesinin özellikle SÇ nüshasında çoğunlukla i (ع) sesiyle karşılandığı görülmüştür. Bunun yanında Farsça isim ve sıfat tamlamaları da ع harfi ile gösterilmiştir.
5. Birkaç örnekte Farsça dar tamlama sesi (i,i)nin yuvarlak ses (u,ü)le karşılandığı görülmüştür: Bu daği **mevlūd-u** peygamber ola (238)

6. Her iki nüshada da ünlü uyumuna göre yazma gayreti var olmakla beraber bazen ünlü uyumuna uyulmadığı da görülmüştür. Biz metnin hazırlanmasında ünlü uyumuna uyan nüshayı tercih ettik; her iki nüsha da uymamışsa SÇ nüshasına uyduk.
7. Akkuzatif ekinin çoğunlukla normal nunla yazılmasına karşın bazen nazal nun ile yazıldığı da görülmüştür.
8. Metinde buna benzer birçok imla özelliği olmakla beraber bu makalenin amacı dışına çıkacağı düşüncesiyle, bu kadarıyla yetinip Mevlid-i Cismî'nin 17. yüzyıl imla ve gramer özellikleri bakımından da ilgili disiplinlerce yeniden ele alınması gerektiği düşüncesindeyiz.

Sonuç

Bu makalede kısa bir incelemeye tabi tutulup iki nüshaya dayalı tenkitli metni verilen Cismî'nin mevlidi, *Vesîletü'n-Necât*'a nazire olarak yazılmıştır. Nazire yazmanın amaçları düşünüldüğünde pek başarılı olduğu düşünülemez. Daha kapsamlı mevlid çalışmaları için tenkitli neşrinin önemli olduğu bu mevlid, 17. yüzyılın dil ve imla özelliklerini barındırması bakımından da önemlidir.

MEVLİD-İ CİSMİ

Fā' ilātun Fā' ilātun Fā' ilun

- 1(1a)Başlayalım evvel Allāh adını
Uralum andan sözüñ bünyādını
- Anuñ için oldı bu şemsi kamer
Anuñ için oldı 'ālem ser-te-ser
- Evvel Allāh diyelüm biz derd ile
Allāh adın öğredelüm her dile
- 15 Anuñ için oldı 'ālem nūr ile
Hürmetine taldı cennet⁵ hür ile
- Evvel Allāh diyelüm bir haq durur
Hay u Bākī Vāhid u Rezzāk durur
- Āline evlādına olsun du'ā
Anlara olsun du'ā ile şenā
- Allah adın dilde tesbīh idelüm
Allah adı ile şürū' idelüm
- Raḥmeten li'l-'ālemīndir ol ḥabīb
Ḳamu dürlü dertlere oldur taḥīb
- 5 Teste-gīri Haq ola bir kişinüñ
[Ebter] *olmaya şoñı her işinüñ
- 2a Luṭf u 'izzīñ ḥaqqı-çün⁶ yā Rabbenā
Anlarıñla eyle bizi⁷ ašinā
- Cümle 'ālem yoğ iken ol var idi
Evvel āḫir [ü] Ğanī Cebbār idi.
- Hürmetine anlarıñ luṭf işlegil
Dostlarıñla bizi yoldaş eylegil
- 1b Ol var idi yoğdı 'ālemden eşer
Kimse andan viremezdi¹ hiç haber
- 20 Ger bu 'ālem ḥalkı dirse şubḥ u şām
Medḥ olunsa ḥaşre dek olmaz tamām⁸
- Diledi kim kendüsin kıla 'ayān
Biline hem 'āleme ol Müste'ān
- Ger diler iseñ bula cānuñ ḥayāt
Muştafānuñ rüḥına diñ eş-şalāt
- Biline Ḥaqqıñ kemāli ḳudreti
Tā 'ayān ola Muḥammed ḥazreti
- Geldik imdi söze ma'nī diyelüm
Muştafa mevlūdunı söyleyelüm
- 10 Haq Ta'ālā çün yaratdı 'ālemi
Kıldı 'ālemdə müzeyyen Ādemi²
- İdelüm ol serverüñ mevlūdunı
Şāz u hürrem idelüm ehl-i dili⁹
- Ādem içre virdi bir nūr-ı şafā
Seyyid-i kevneyn Muḥammed Muştafā
- İşit imdi Haq Ta'ālā ḳudretin
Nice yaratdı Muḥammed ḥazretin
- Ol durur iki cihānuñ serveri
On sekiz biñ 'ālemiñ peygamberi³
- 25 'Āleme nice getürdi Aḫmedi
Cümle 'ālem faḫrı ol Muḥammedi
- Anuñ için yaradıldı bu⁴ cihān
Cümle varlık aşıḳāre o nihān
- Daḫı nice olduḡunı 'ālemüñ
Hem nice ḥalk itdüḡini Ādemüñ
- Aşlı ile diyelüm anı şaḥna
Cān ḳulaḡıñ tutasın benden yaḥna

⁵ HM nüshası bu kelimeden itibaren başlayıp bir sonraki beyit öncesinde şu hadis vardır: *لاب يخرم لك رتبها وحق طلالا مساب ادبي مل* "Allah ismi ile başlanmayan her işi eksiksiz kalır."

¹ viremezdi: virmez idi HM

² Ādemi: 'ālemi HM

³ peygamberi: hem serveri HM.

⁴ bu: dü HM

⁵ taldı cennet: cennet taldı HM.

⁶ ḥaqqıyçün: hürmetiyçün SÇ.

⁷ bizi: bizleri HM

⁸ 20-21: -SÇ

⁹ dili: dīni SÇ.

<p>Hağ Ta‘ ālā tā¹¹ getüre* söyleyem Vaşınıñ biñde birin şerh eyleyem</p> <p>Ol Hüdāvend-i ‘ Alīm ü Dest-gır Ol münezzeħ zāt-ı pāk-i bī-naẓır</p> <p>30 Kendüsi bir gizlü genc¹² idi ezel Yokdı ‘ ālem var idi ol¹³ Lem-yezēl</p> <p>2b Diledi ol genci¹⁴ ide āşikār Biline bu‘ āleme perverdigār</p> <p>Çün murād eyledi Hağ ol arada¹⁵ Muştafānuñ rūhuñ anda yarada</p> <p>Yaradup Hağ Muştafā ervāhını Yağdı kıdret kıandili mişbāhını</p> <p>Yanıser¹⁶ iki cihānda ol** çırāk Anuñ için yaradıldı nüh¹⁷ tıbāk</p> <p>35 Hağ Ta‘ ālā ol ħabībīñ zātını Yaradup virdi Muħammed adını</p> <p>Sevdi anı ol Hüdāvend-i Celil Ĥazretine anı idindi Ĥalil</p> <p>Hağ anı maħbūb idindi özine¹⁸ Raħmet için şaldı dünyā yüzine</p> <p>Anuñ içündür cihānuñ olması Cümle bu eşyā vücūda gelmesi</p> <p>Her nebātāt kim gelür kimi biter Cümle bunlar gine toħmından¹⁹ biter</p>	<p>40 Bu meşel bir hoş meşeldir diñlegil Cümlesinüñ aşı oldu añlagıl</p> <p>Pes delil oldu Muħammed ‘ āleme Anuñ için oldu ‘ izzet Ādeme</p> <p>3a Ol ħabībūñ ħürmetiycün yā Kerīm Merħamet kııl yarlıgağıl yā Raħīm</p> <p>Yarlıgasañ ‘ ālemi yā Ze‘l-celāl Ol münezzeħ zātına irmez zevāl</p> <p>Yā ilāhī raħmetiñ işār kııl Āħiretde cennet ü diẓārı kııl</p> <p>45 Ger bu ‘ ālem ħalkı dirse şubħ u şām Medħ olunsa ħaşre dek olmaz tamām</p> <p>Ger diler iseñ bula cānuñ şafā²⁰ Vir şalavāt ber-resül-i Muştafā</p> <p>Ol resül-i Aħmede ‘ uşşāk olan Cān göñülden hoş²¹ aña müştāk olan</p> <p>Şal bugün deryā-yı ‘ aşka özüñi Tutuben dergāh-ı Ĥağğa yüzüñi</p> <p>Gel bugün meydāna ehl-i derd iseñ Söyle fevt itme bu sözi merd iseñ</p> <p>50 ‘ Āşik olan bu söze pervānedür ‘ Āşik ol da şem‘ ine pes yanañur²²</p> <p>Nice fāzıl serveri medħ eylemiş Her kışi güc yetdügince söylemiş</p> <p>Bizde tākat yok ki ol cān bülbülün Medħ idem terk ide her bülbül güln</p> <p>Nāle vü āh eyleyem bülbülleyin Ĥoħuluya ħalk-ı ‘ ālem gül lebin</p> <p>4b Ger bize destür vire perverdigār</p>
---	---

¹¹ tā: -HM.

* Her iki nüshada da “getüre” kelimesinden sonra vezne fazla gelen “dilümde” kelimesi vardır.

¹² genc: zāt SÇ.

¹³ ol: -HM

¹⁴ genci: zātı SÇ.

¹⁵ HM’de mısra şu şekildedir:

Bir tecellī itdi Hağ ol arada.

¹⁶ yanıser: yansuñ HM

** HM nüshasında vezne fazla gelen “nür-i” kelimesi vardır.

¹⁷ nüh: ol HM

¹⁸ özine: zātına SÇ.

¹⁹ toħmından: toħumdan SÇ.

²⁰ HM’de beyit mevlid boyunca şu şekildedir:

Ger diler iseñ cānuñ bula ħayāt

Muştafānuñ rūhına de ñ eş-şalat

²¹ hoş: -HM

²² pes yanañur: hem yanadur HM.

Söyleyem bu sözi kıla yādigār
 55 Hāq ḥabībi Aḥmed ü Maḥmūd için
 Kūr 'ān inzāl itdūgi maḥbūb için
 Bir kitāb idem bu sözi añlana
 Mevlūd ola dā 'imā ol diñlene
 Ol resülūñ ben de meddāhı olam
 Ol günāhım derdine dermān bulam
 Muştafānuñ mevlüdin diñleyesiz²³
 Dileriz²⁴ himmet ' aṭā eyleyesiz
 Kim ki bu miskīne ide hem du' ā²⁵
 Anlara raḥmet kıla yarın Hūdā
 60 Dilerem Hāq rāzı olsun²⁶ anlara
 Bizim için bir du' ā idenlere
 Her ki bu meclisde bile buluna
 Cennet ü dīzār vire ol kıluna
 Daḡı her kime iriše bu kitāb
 Kılmaya ' ayb u ḥaṭāsı çün²⁷ ' itāb
 Başladım ol serveriñ mevlüdinā
 Diñledem tā derd ile ehl-i dile*
 Diledim pes bir yeñi mevlūd düzem
 Söyledikçe her söze dürler dizem
 65(5a)Şıgınuḡ Mevlāya sözüme söyledim
 Bülbüli-vār nāle vü āh eyledim
 Mevc urup deryā gibi cūş eyledim
 ' Aşq şarābını içüp nūş eyledim
 Ger hidāyet olur ise özüme
 İdevüz ilhām olursa sözüme

²³ diñleyesiz: diñlesiz HM.

²⁴ dileriz: dilesiz HM.

²⁵ Mısra SÇ'de şu şekildedir:

Kim ki bu ben miskīne du' ā ide

²⁶ rāzı olsun: şalāḡ vire HM.

²⁷ ḥaṭāsı çün: ḥaṭā için SÇ.

* "dile" kelimesi her iki nüshada da "dīne" şeklinde yazılmış olmasına karşın beyitteki anlam tamamlanmamaktadır.

Girdüm ol gülşene ötmeklige
 Destür olursa yola gitmeklige²⁸
 Medḡ idem ol serverüñ evşāfını
 Tā bulam ol gevheriñ şarrāfını²⁹
 70 Biz daḡı medḡ idevüz ol serveri
 İşidüp ḡayrān ola ins ü peri
 Cem' olalar bir yere tā ehl-i dīn
 Diñleyeler Muştafāñiñ mevlüdin
 Derilüp ' aşıklar anı³⁰ diñleye
 Gözlerinden yaş döküben iñleye
 Ger bu ' ālem ḡalkı dirse şubḡ u şām
 Medḡ olunsa ḡaşre dek olmaz tamām
 Ger diler iseñ bula cānuñ şafā
 Vir şalavāt ber-resül-i Muştafā
 75(6a)Muştafā mevlüdinā yād idelüm*
 Eşidenler cānını şād idelüm
 Vire şafā eşidenler cānına
 Ola kuvvet dīnine imānına
 Diñle evvel bir ḡikāyet idelüm
 Mevlüdüñ sözine andan gidelüm
 Tā bilesin mevlüdi kim ne imiş
 ḡürmeti bu mevlüdüñ nice imiş
 Var idi Bağdād içinde bir kişi
 Gice gündüz ḡayr idi anuñ işi
 80 Her Reb' ü'l-evvel ayı Muştafā
 Mevlüdin eyler idi ol pür-şafā
 6b Ol ḡabībūñ yoluna ḡomuşdı baş
 Yeyidürürdi et ü etmek dürlü aş
 Bir Yahūdī ḡoñşusu var idi anuñ
 Key ' adūsı idi İslām ehlinüñ

²⁸68:-SÇ.

²⁹ şarrāfını: Allāhını SÇ.

³⁰ ' aşıklar anı: anı ' aşıklar HM

* Bu beyitten itibaren başlayacak olan 39 beyitlik bölüm (hikaye) HM nüshasında yer almamaktadır.

- ‘Avratı didi bir gün aña ey nigâr
Ne ‘aceb işdür ki anlar işbu câr
- Her Rebî‘ü’l-evvel ayı bu kişi
Hayr idüben yidürür dürlü aş
- 85 Ol Yahüdî didi bilgil ey nigâr
Bir habîbî vardur anuñ gül-‘izâr
- Bu ayıñ on ikisinde ey nigâr
Toğduğı-çün ol resül-i bahtiyâr
- Anasından toğdı ol bedr-i tamâm
Cümle ‘âlem âfitâb oldı hemân
- Anuñ içün anda bayrâm ider ol
Her kişiye dürlü in‘âm ider ol
- Çün işitdi hatunı anuñ sözün
‘Aklı gidüp yavu kıldı kendüzün
- 90 İrdi aña ol vaqit ‘aşk-ı Muştafâ
Toldı qalbi zevk u şevk ile şafâ
- Ol gice şevk ile yandı ol nigâr
Gördi düşünde Muhammedi şemsü-vâr
- 7a Hâzır olmuş cümle aşhâb ile ol
Cümle âli daği ahhâb ile ol
- Didi hâton kim dürür bu mâh-ı tâb
Yoğ durur hiç buncılayın bir âfitâb
- Didiler Muhtâr Muhammed budur ol
Hem daği Maḥmūd u Aḥmed budur ol
- 95 Ol habîbe şevk ile virdi selâm
Hulq ile aldı selâmın ol hümâm
- Yâ Resûlallâh deyü söyledi ol
Luḫ ile lebbeyk didi aña resûl
- Ağlayuben ol nigâr âh eyledi
Ben senüñ kemter qaravaş[u]ñem didi
- Baña lebbeyk dimege nedir sebeb
Ey letâfet ma‘deni vü kân-ı edeb
- Didi aña ol şefî‘ü’l-müznibîn
- Ol habîb ü rahmeten li’l-‘âlemîn
- 100 Şevk ile ögüp ululaduñ beni
Bil qabûl itdi seni hem ol Ğanî
- Saña imân hil‘atın virdi Aḥad
Sen cinânda qalısarsın tâ ebed
- Aña imân telkîn itdi ol resûl
Şıdḳ ile imâna geldi anda ol
- 7b Uyḫusundan uyanup didi nigâr
Nezrim olsun Muştafâya nem ki var
- Hem Yahüdî gördi hatun gördiğin
Bildî hatunı resüle irdügin
- 105 Didi gördüm bu gice sen gördüğün
Ĥâk-i pâyine yüzünü sürdüğün
- ‘Âşık oldum ben de aña cân ile
Toldı gönüm nûr ile imân ile
- Ol resüle biz uyalum şıdḳ ile
Yoluna cânı qoyalım ‘aşk ile
- Hem daği Haḳḳa itâ‘at idelüm
Mevlûd oḳutmağı ‘âdet idelüm
- Ṭurdi anlar ‘ahdi üzre ber-qarâr
Eylediler dîn-i İslâm iḫtiyâr
- 110 Yıldı bir kez mevlûdin eylediler
Ni‘met ile halkı hoş toyladılar
- Mevlûde itdikleri-çün hürmeti
Anlara virildi imân hil‘ati
- Ger dilersen sen de ‘izzet bulasın
Mevlûde cân ile hürmet kılasın
- Ger bu ‘âlem halkı dirse şubḫ u şâm
Medḫ olunsa ḫaşre dek olmaz tamâm
- 8a Ger diler iseñ bula cânuñ şafâ
Vir şalavât ber-resül-i Muştafâ

- 8b **Mefā' ilūn Mefā' ilūn Fe' ulun**
- 115 Yaratmağ diledi Hāğ bu cihānı
Ki zāhir eyleye genc-i³¹ nihānı
- Yer ile gökleri ihyā ide Hāğ
Yaratdı anda bir gevher-i rūhānī*
- 9a Muḥammed Muştafānuñ dostluğına
‘Arş u kürsi yaratdı āsümānı
- Mağāma kimse irmez ivmek ile
Ayağ ayağ çıkarlar nerdübānı³²
- Pes ‘ālem düzilüp oldı temāmet
Uruldu Ādemūñ andan nişānı
- 120 Gelüp zürriyyetinden enbiyālar
Nübüvvet ile fetḥ itdi cihānı³³
- Bulardan şoñra Allāh Muştafāya
Virüp işmarladı āḥir zamānı
- Quruldu anuñ için ‘arş u kürsī
Oğundi süre-i seb‘ a’l-meşānı
- Ki ya‘ ni Fātiḥa ol süre-i ḥāş
Ki Furkān evvelinde oğur³⁴ uş nās
- Ebū Bekr oldı evvel yār-ı şādīğ
Ṭutup destinde miftāḥ-ı cinānı
- 125 İkinci yārı ‘Ömerdür resülūñ
Ri‘āyet eyledi şer‘-i ‘ayāmı
- Üçüncü yārı* ‘Oşmān şāh-ı Qur‘ān
Oğudı cem‘ idüp açup diḥānı
- Ki³⁵ dördüncü ‘Aliyyü’l-Murtażādur
Viriser Kevşeri āb-ı revānı

³¹ genc: zāt SÇ

* Vezin bir hece fazla gelmektedir.

³² 118: -SÇ.

³³ Mısra, SÇ’de şu şekildedir:
Nübüvvetle fetḥ itdi bu cihānı.

³⁴ oğur: hem HM

* HM nüshasında “yārı” kelimesinden sonra vezni
bozan “şāh-ı” kelimesi vardır.

³⁵ ki: -HM

- Resülūñ yāridur bunlar ey yārān
Muḥṭib ol anlara ṭutma gümānı
- 9b Ḥasan ile Ḥüseyn ol nūr-ı ‘ayneyn
Ṭutar ‘arş üstlerine sāyebānı
- 130 Resülūñ yoluna Ḥamza vü ‘Abbās
Olar terk itdiler baş ile cānı
- İlāhī ol ḥabībīñ Muştafāya
Bu olsun **Cismī** yarıñ armağanı
- Gidüp cennet yolına anuñ ile
Gelüp ṭutmaya maḥşerde zebānı
- Ola kim raḥm idüp kıla şefā‘ at
Caḥīm itmeye Hāğ anda mağāmı
- Dilerseñ irişe rūḥuñ şafāya
Şalavāt viriñ Muḥammed Muştafāya³⁶

Der-beyān-ı Halk-ı Ādem (a.s)*

- 11a **Fā’ ilātun Fā’ ilātun Fā’ ilun**
- 135 Gel beri ey cān elinden diñle sen
Cānına vire şafālar³⁷ añla sen
- Ādemūñ ḥalk olduğın kılam beyān
Aç gözūñ bu ġaflet içinden uyan
- Nağl idelüm bu sözi vire şafā
Vir şalavāt ber-resül-i Muştafā
- 11b Diñle imdi Ādemi Hāğ yarada
Ol Muḥammed zāhir ola arada
- Biline Hāğkūñ kemāli ḳudreti
Ādemūñ urulısardır ḥilḳatı
- 140 ‘Azra ‘ile emr ider ol dem Ḥudā
Tā ki vara yerden ol³⁸ ṭopraq ala
- Ol gelen ṭopraq ile var bir işim
Anı Ādem yaradam oldur işim

³⁶ 134: -SÇ.

* SÇ’de böyle bir başlık yoktur.

³⁷ vire şafālar: vir şafālar da HM

³⁸ yerden ol: ol yirden HM

Heybet ile ‘Azra ʔil indi yere
Tâ ki Hâk emrin yerine getüre

Geldi indi yire ‘Ăzrâ ʔil-i emîn
Korhûsından yer muṭṭıç^c oldu hemîn

Ķabza urdı şark u ĝarb mişķâlîne
Muṭṭalıç^c olmadı kimse ĥâlîne

145 Pes melekler derilüben geldiler
Ol gelen toprağı balçık Ķardılar

Muṣṭafânüñ toprağını Cebre ʔil
Ravzasından aluben oldu delîl

İletdi Cebra ʔil toprağı Hâk Ķatına*
‘Arz kıldı ĥirmetin ĥazretine

Hâk buyurđı Cebre ʔile ol zamân
İlete toprağı cennete hemân

Al ĥabîbim toprağın git cennete
Yuyup incü gibi ĝarķ it raĥmete

150(12a)Cennetüñ ırmaķlarında yudılar
Ădemüñ balçığı içre şaldılar

Ķardılar çün Ădemüñ balçığına
Tâ ki ol nür vara yirli yerine

Ķodı kırķ yıl tertîb itdi Celîl
Cân irişüp buldı devlet ol Ĥalîl³⁹

Ădeme cân gelüben buldı şafâ
Berķ urur alında nür-ı Muṣṭafâ

Pes tamâm oldu bu eczâ⁴⁰ irdi cân
Oldı ol balçık kemük ü et ü Ķan

155 Aĥsen-i şüretde kıldı Hâk anı
Bir ĝüzel ĥilķatde kıldı ol Ğanî

Baç-ı ilmini aña ‘arz eyledi
Yaç ni esmâsın aña farz eyledi

Emr olup cümle melekler geldiler

Secde idüp ‘izzet ikrâm kıldılar

Geldiler cümle melek in‘âm ile
Secde kıldılar Ķamu⁴¹ ikrâm ile

Üç ĝün İblîs geldi maĥzûn olup
Gitti pes ol aradan mel‘ün olup

160 Gitti mel‘ün Şeyṭân bu meclisden ol*
Hâk Ķabûl itmedi itmeksiz Ķabûl

Ķovalım İblîsi biz bu aradan
Vir şalavât kıla raĥmet yaradan⁴¹

Ădemün ol nürü⁴² alında Ķodı
Hâk anı öğdi vü *kerremâ** didi

Ṭurđı alında nece ĝün Ădemüñ
Şoñra Ĥavvâ alına vardı biliñ⁴³

Şît toğdı nür aña kıldı nüzül
Bu cihâna evvel oldu ol resül

165 (12b)İrdi İbrâhîme vü İsmâ‘ile
Geldi ol nür anlara envâç ile

Birbirinden seyr idüp geldi ki tâ
Kimlere dede vü kimlere ata

Gitti ‘Abdülmuṭṭalibe irdi nür
Ĥoş tecellî eyleyüp anda o nür

Pes ne ĥâcet kim uzatmaķ bu sözi
Uyara Hâk nevm-i ĝafletden bizi⁴⁴

İrdi ‘Abdullâha ol nür ulaşup
Cümle ecdâd alını hep tolaşup

170 Oradan irdi Emîne anaya

⁴¹ Ķamu: cümlesi HM.

* Vezin fazla gelmektedir.

⁴¹ 159-160-161: -SÇ.

⁴² ol nürü: nürü ol HM.

* “And olsun ki biz Adem oğlunu şerefli kıldık...”, İsrâ: 70.

⁴³ HM’de beyit şu şekildedir:

Ṭurđı alında Ădemüñ nice yıl
Şoñra Ĥavvâ alına vardı bilüñ.

⁴⁴ HM nüshasında mısra şu şekildedir:

Her Ķa‘amuñ yerinde ĝerek ṭuzı.

* Sadece HM nüshasında olan bu beytin ilk mısra vezin bakımından hatalıdır.

³⁹ 152: -SÇ. İlk mısra vezin hatalı.

⁴⁰ bu eczâ: eczâlar HM.

- Bahre düşüp irdi o dür-dâneye
Anları devr eyleyüp nūr-ı revān
Buldı yerin gitmedi andan hemān
Bu nūr ol nūrdur⁴⁵ görünür ravzadan⁴⁶
Berķ urur dā'im mübārek türbeden
Ol ḥabībiñ ḥürmetine⁴⁷ yā Kerīm
Қıl taraḥḥum raḥmet eyle yā Raḥīm
Ger bu 'ālem ḥalkı dirse şubḥ u şām
Medḥ olunsa ḥaşre dek olmaz tamām
- 175 Ger diler iseñ bula cānuñ şafā
Vir şalavāt ber-resül-i Muştafā
- 13b Gel berü seyredelüm bu arayı
Ma' nī yolların bulalım arayı
Giderek ol yola tā ki irevüz
Dost bāğı güllerini⁴⁸ direvüz
Girelüm ol gülşene bülbülü-vār
Dilüme kuvvet vire Perverdigār
Muştafānuñ mevlüdin yād idelüm
Göñlümüz taḥtını ābād idelüm
- 180 Çünki düşdi raḥma ol ḥayrū'l-enām
Ol giceden bātıl oldu her şanem
Düşdüğü yıl raḥma ol ḥayrū'l-beşer
Anda ol yıl ḥayra döndi nice şer
Nice düşdi raḥma anı diyelüm
Sizlere anı⁴⁹ beyān eyleyelüm
Atası ol serverüñ bir düş görür
Çıkdı bir nūr kendüden 'arşa irür
- 14a Anı ta' bīr eyledi 'ālimleri
Bir yere cem' oldılar ne kim varı
- 185 Didi ' Abdullāha bunlar ey şafā
Geliser senden Muḥammed Muştafā
Bunlar ol dem şād u ḥürrem oldılar
Toğiser andan Muḥammed bildiler
Āmineyle ol gice cem' oldılar
Ay ile gün bir araya geldiler
Şād u ḥürrem yatdı⁵⁰ bunlar ey ḥoce
Muştafā da raḥme düşdi ol gice
Hem Receb ayı vü Cum' a gicesi
Raḥme düşdi oldu 'ālem ḥocesı
- 190 Nūr irişdi pes Emīne anaya
Diñle ḥatunlar derildi ḥāneye
Āmine alında nūr kıldı qarār
Gördi anı bayı yoḥsul ne ki var
Hep Қureysiñ uluları irdiler
Āmine alında nūrı gördiler
Yüklü oldu Āmine ol nūr ile
Gice gündüz hem-dem oldu⁵¹ ḥür ile
Dört aya degin getürdi anası
Deprenicek çok sevindi atası
- 195 Yedi ay olıcaķ işit ey hümām
Ana qarından selām aldı imām⁵²
- 14b Çün işitdi bunı ' Abdülmuḥtalib
Şan gülistāna irişdi ' andelīb
Didi ' Abdülmuḥtalib ey⁵³ pür-şafā
Gelmeli oldu cihāna Muştafā
Pes didi oğluna ' Abdülmuḥtalib
Söyledi bu sözi yanına gelüp
Tiz Medīne şehrine varğıl didi
Oğluna eşvāb alup gelgil⁵⁴ didi

⁴⁵ nūrdur görünür: nūr durur kim SÇ.

⁴⁶ ravzadan: türbeden HM.

⁴⁷ ḥürmetine: nūr-ı ḥürmet SÇ.

⁴⁸ HM nüshasında "güllerini" kelimesinden sonra vezne fazla gelen "hem" sözcüğü bulunmaktadır.

⁴⁹ sizlere anı: siz erenlere SÇ.

⁵⁰ yatdı: yatdılar HM.

⁵¹ hemdem oldu: olur idi HM.

⁵² 195:-SÇ. Bu beyit konunun akışını bozmaktadır.

⁵³ ey: ol HM.

⁵⁴ gelgil: varğıl HM.

- 200 Vardı ‘ Abdullâh Medîne şehrine
Aldı esvâbını kaçad itdi döne
Hasta olup ol kişi anda ölüp
Va‘ de yetişüp Medîne de kalur
Anda ölüp kalduğın işitdiler
Kureyş ehli cümlesi yas itdiler
Eşidüp Âmine feryâd eyledi
Kırlu yaşın yüze döküp ağladı
Dede ebe cümle ağlarlar⁵⁵ idi
Görmedi oğlu yüzün dirler idi
- 205 Anası rahminde kaldı ol yetim⁵⁶
Atası öldi bulara irdi bil
Didi ‘ Abdülmuṭṭalib Âmineye
Bu kelâmı söyledi ol anaya⁵⁷
- 15a Ağlamağı koyalum şimden girü
Sevgüñi oğluña düşür şimden girü*
Nitekim ben sağım anı besleyem
Ben olunca eşigini bekleyem
Kim döğünüp ağlamakda kim fiğân
Giydi bunlar yas tonını bir zamân
- 210 Her birisi yedi gün yas itdiler
Ĝam-gîn olup evlerine gtdiler
Geldi ‘ Abdülmuṭṭalib Âminenüñ
Hoş tesellî eyledi gönñün anuñ
Her sözünü lutf ile söyler idi
Tâ sekiz aya degin eglar idi
Sekiz aydan şöñra gördi Âmine
Bir bölük ferişte indi evine
Didiler kim muştuluk olsun saña
Haḡ sevindirdi seni öñden şöña
- 215 Ol toğan oğluñ peygamber olısar
Şarḡ u ĝarba mu‘ cizâtı ṭolısar
Yir ü gögi toṭṭolu nūr eyleye
Küfri yıḡup dîni ma‘ mür eyleye
Ger bu ‘ âlem ḡalḡı dirse şubḡ u şām
Medḡ olunsa ḡaşre dek olmaz tamām⁵⁸
- 15b Ger diler iseñ bula cānuñ şafā
Vir şalavāt ber-resül-i Muṣṭafā
- 16a Gel beri gel diñle ol cān bülbülün
‘ Āşık olup özler⁵⁹ her demde gülün
- 220 Gülistāna girelüm bülbül ĝibi
Açılalım ‘ âleme bir gül ĝibi
(16b)Açalum la‘ l u güher dükkānını
Ol sa‘ âdet gevherinüñ kāmını
Pes bu gevher gevher-i cānānıdır
On sekiz biñ ‘ âlemiñ sultānıdır
Müşterîye şataram ben bu güheri
Buña müşterî olan gelsün beri⁶⁰
Her ki ‘ aşıkdır resüle cān ile
Hem-dem ola dün ü gün imān ile
- 225 Bir nice ‘ aşık derilüp geleler
Kim bu gevher ma‘ denini bulalar⁶¹
Her biri bir gevher alup gideler
Cümle varlıklarını unudalar
Kimi şādık kimisi ‘ aşık gide
Kimisi ol servere ma‘ şük gide*
Her birine yetiše bir dürlü ḡāl
Kalmaya hiç ortada bir kıl ü kâl
Diñle imdi nice toğdı Muṣṭafā
Ol toğıcaḡ ṭoldi ‘ âlem pür-şafā

⁵⁵ cümle ağlarlar: cümlesi ağlar HM.

⁵⁶ bil: yetim HM. Kafiye bozulmasına karşın vezne göre doğru olan seçim budur.

⁵⁷ anaya: neneye HM.

* Mısrada vezin fazla gelmektedir.

⁵⁸ 217-218: -HM.

⁵⁹ özler: gözler HM.

⁶⁰ 223: -SÇ:

⁶¹ 225: -HM

* HM’de beyitteki”gide” refifleri mevcut değildir.

230 Ol Muḥammed Aḥmed ü Maḥmūd⁶² durur
Nūr-ı Ḥaḫdur ‘āleme maḥbūb durur

Ḥaḫ Ta‘āla ögdi Ḳur‘ānda⁶³ anı
Sevdi aña ümmet eyledi seni

Ol Muḥammeddür ki Ḥaḫḫuñ sevdügi
Ol durur Ḳur‘ānda añup ögdügi

17a Anı kim Ḥaḫ ḫazreti ögmüş ola
Kim ola kim vaşf idebilmiş ola

Ger midād olsa deñizler ne ki var
Cümle ‘ālem kātib olsalar ey yār

235 Biñde bir bölücegi vaşf olmaya
Yazmağa ḫalem daḫi ‘āciz ola

Ḥaḫ ‘ināyet kıılır ise biz daḫi
Medḫ idevüz diñleyesiz siz daḫi

Ol ḫabībiñ medḫini kıılam beyān
Söylene bu naḫmımız⁶⁴ dilde ‘ayān

Bu daḫi mevlūd-u peygamber ola
Meşhūr ola ‘ālem içinde ḫola⁶⁵

Umaram server bizi yarın bula
Gel berü derviş deye elim ala

240 Ḳaldıra luḫf ide biz düşmişleri⁶⁶
Yevm-i maḫşer cümle yol ezmişleri

Hem şefā‘ at eyleye ol gün bize
İlede dostlar bölüğine dize

Daḫi şunlar cem‘ olup diñler idi
Gözlerinden yaş döküp iñler idi

Yevm-i maḫşerde derilüp varalar
Ol livā‘ı’l-ḫamd ḫatında⁶⁷ ḫuralar

17b Muştafānuñ ḫürmetiyçün ol ḫulları

Raḫmet idüp yarlıgağıl anları

245 Hem daḫi şol **Cismī** bendeñi bile
Gönderesin anlarıñ ile⁶⁸ vara

Ol ḫabībiñ ḫürmetine sen anı
Dostlarıñla ḫaşr idesin yā Ğanī

Yā ilāḫī dilerem senden gine
Ḥatm idesin şon nefes imān ile⁶⁹

Biz bu fānī dünyāyı terk idevüz
Fānī dünyādan beḫāya gidevüz

Ḥayr ile ḫatm idesin bu cānımız
Şaḫlayasın şon nefes imānımız

250 Yarın anda ‘arz-ı maḫşer olıcaḫ
Nice dostlar saña vuşlat bulıcaḫ

Ḳıl ‘ināyet ol za‘ıf bī-çāreye
Dostlarıñla cem‘ it⁷⁰ bir araya

Ger bu ‘ālem ḫalkı dirse şubḫ u şām
Medḫ olunsa ḫaşre dek olmaz tamām

Ger diler iseñ bula cānuñ şafā
Vir şalavāt ber-resül-i Muştafā

Mefā‘ılün Mefā‘ılün Fe‘ülün*

Muḥammed gelmelü oldı cihāna
Gelüp mürsel ola aḫir zamāna

255 Ḥolısar ümmeti şarḫa vü ğarba
Olar bil bağlaya ehl-i** imāna

Sevinmek oldı ‘ālem Aḫmed içün
Şafālar irdi cümle mü’mināna

⁶² Aḫmed ü Maḥmūd: Maḥmūd u Aḫmed HM.

⁶³ ögdi Ḳur‘ānda: Ḳur‘ānda ögdi HM.

⁶⁴ bu naḫmımız: manzūmumuz HM.

⁶⁵ içinde ḫola: içine baḫa HM.

⁶⁶ düşmişleri: dervişleri HM.

⁶⁷ ḫatında: altında HM.

⁶⁸ anlarıñ ile: anlarıñla bile HM.

⁶⁹ Mısra HM’de şu şekildedir:

Ḥatm olıcaḫ yüzümüz saña döne.

⁷⁰ it: eyle SÇ.

* Bu kaside; SÇ nüshasında bundan önceki bölümlerde, 9b-10a varaklarında yer almaktadır.

** Bu kelimeden önce vezne fazla gelen “cümle” sözcüğü bulunmaktadır.

- Maķâmında tûrurken Cebre ʔile
Nidâ itdi Hâķ⁷¹ ol peyk-i lişâne
- Yetiş Firdevs-i a^c lâ cennetüme
Beşâret ile var hûr u cinâne
- Hâbîbim Muştafâ toĝsa gerekdür
Bezenüp zînet* olsun şâdimâne
- 260 Yaķın oldu Muħammed toĝmasına
‘Alâmetler belürdi ol nişâne
- (10a)Hûrîler geldi cennetden anuñçün
Tûrup ĥidmetler ide ĥâdimâne
- Beşâret oldu vaĥş ile tûyûra
Feraĥ oldu ķamûsî şâdiķâne
- Kerem ıssı kerem luţf⁷² it bulavuz
Hâbîbiñ Muştafâyı ‘ârifâne
- İlâhî dilerem senden ki yarın
Aluben elimi⁷³ atma yabana
- 265 Hâbîbiñ Muştafânîñ hürmetiyçün
Nazar ķıl ķullarına şâkirâne
- Muħammeddür ki ol ĥatmü’n-nebîdür
Şalât eyle aña sen ‘âşîķâne⁷⁴
**Ger bu ‘âlem halkı dirse şubĥ u şâm
Medĥ olunsa ĥaşre dek olmaz tamâm**
- Ger diler iseñ bula cânuñ şafâ**
Vir şalavât ber-resûl-i Muştafâ
- Fî Zuhûri’n-Nebî (S.A.V)**
- 17b Eşid imdi nice toĝdı Muştafâ
Ya nicesi virdi dünâyâya şafâ
- 270 Ol ĥabîb-i Hâķ [u] faĥr-ı enbiyâ
- Vir şalavât bulasın andan vefâ
- Ol ĥabîbiñ toĝduĝun yâd idelüm
Göñlüni mü’minleriñ şâd idelüm
- 18a Çün tamâm oldu toĝuz ay bildiler
Cennet içinden hûrîler geldiler
- Ol Rebî‘ ü’l-evvelüñ ay nicesi⁷⁵
Toĝmuş idi on ikinci gicesi
- Ol gice kim anadan toĝdı resûl⁷⁶
Gitdi zûlmet oldu ‘âlem pür-uşul
- 275 Anesi ol gice ĥalvetde idi⁷⁷
Oĝlunuñ toĝacaĝıñ bilmiş⁷⁸ idi
- Yalıñız kaldı o⁷⁹ ĥatun ol gice
Ol gice ne oldu diñle ey ĥoce
- Gözlerinden perde gitdi çün⁸⁰ anuñ
Şıdķ ile diñleriseñ uyar cânuñ
- Âmine eydür çü kaldım yalıñız
Ol Muħammed toĝmasına tûtdı yüz
- Evimüñ kıble dîvârı yarılıp
Baña üç hûrî ‘ayân oldu gelüp
- 280 Anları göricegez⁸¹ kaldım taña
Yanıma gelüp bular didi baña
- Ķorķma bizden ĥizmetine gelmişüz
Hûrîlerüz oĝluñ için olmuşuz
- Anı işidüp feraĥ oldu içim
Göñlüm anda şü diledi bir içim
- 18b İllâ şabr itdüm olara dimedüm
Ķayrı ķayda düşdi cânım tınmadım

⁷¹ Hâķ: -HM.

* Bu kelimeden sonra vezne fazla gelen “için” sözcüğü bulunmaktadır.

⁷² luţf: -HM.

⁷³ elimi: elini HM.

⁷⁴ HM’de mısra şu şekildedir:

Şalavât virsen aña ‘âşîķâne.

** Bu başlık SÇ nüshasında mevcut değildir.

⁷⁵ ay nicesi: bir gicesi HM.

⁷⁶ HM’de mısra şu şekildedir:

Ol gice kim anda doğdı ol resûl

⁷⁷ HM’de mısra şu şekildedir:

Anesi ol ĥalvet gice ol didi.

⁷⁸ toĝacaĝıñ bilmiş idi: toĝacaĝını bildirdi HM.

⁷⁹ o: -HM.

⁸⁰ gitdi çün: getirildi HM.

⁸¹ göricegiz: göricek HM.

- Şazılık düşdi bu gönüm evine
Añladım bunu ki cânım sevine
- 285 Dağı gördüm üç ‘alem gökden gelür
Her birisi bir araya dikilür
- Birisini dikkiler şarka anuñ
Hem⁸² birisiñ dikkiler garba anuñ
- Bir ‘alem dağı getürdiler olar
Ka‘ be üstüne anı da dikkiler
- Ol gice gördi buları⁸³ Āmine
Bir’ki hatunlar da geldi evine
- Ol hatunlar üç neferdi geldiler
Tāye olup aña hizmet kıldılar
- 290 Biri Sāre ana idi ol cânuñ⁸⁴
Biriside hażret-i Meryem anuñ
- Biriside Āsiye hatun idi
Hizmet için Haq aña gönderdi(y)di⁸⁵
- Āmineyle ol gice kaldılar olar⁸⁶
Ol gice anlar neler gördi neler
- Gelmeli oldu Muḥammed hażreti
Tiz irişdi hüriler cem‘ iyyeti
- 19a Her birinüñ ellerinde hülleler
Toğduğı dem Muştafāy⁸⁷ şaralar
- 295 Döşediler sündüs-i aḫzar hemīn
Böyle idi emr-i Rabbi’l-‘ālemīn
- Cebre ‘ile Haq nidā itdi yine
‘Arş altından gelüp ol yire ine
- Ol muḫarrab indi çağırdı yere
Vaḫy⁸⁸ irişdi bātına vü zāhire
- Didi kim gözden giderin ğafleti
Bu gice toğan⁸⁹ Muḥammed hażreti
- Āmine eydür Muḥammed Muştafā
Pes vücūda gelicek buldum şafā
- 300 Andan irdi dört hürī ğāyet ulu
Yüzleri nūr ile evim toptolu
- Geldi bunlar tūrdı dördi dört yaña
Bir içim şu virdiler ol dem baña
- İçdim ammā şanasın kandan-ı nebāt
Südden aq kardan şovuk buldum ḫayāt
- Gine gördüm bir bölük kuşlar tūrur
Biriside kılkuş baña qarşu yürür
- Geldi ol kuş şıgadı arḫam benim
Küllī nūra batdı bu cânım benim
- 305 (19b)Ol kuş arḫam şıgayup buldum
şafā
Toğdı ol sā‘ at Muḥammed Muştafā
- (21a)Toğdı ol sā‘ atde ol sulṫān-ı dīn*
Nūra ğarḫ oldı semāvāt u zemīn
- Yaradılmış cümle oldı şādımān
Ġam gidüp ‘ālem yeñiden buldı cān
Cümle zerrāt-i cihān idüp şadā
Çağrışuben didiler kim merḫabā
- Merḫabā ey ‘ālī sulṫān merḫabā
Merḫabā ey kān-ı ‘irfān merḫabā
- 310 Merḫabā ey sırr-ı Furḫān merḫabā
Merḫabā ey derde dermān merḫabā
- Merḫabā ey cān-ı bākī merḫabā
Merḫabā ey ‘uşşāk-ı sākī merḫabā
- Merḫabā ey kurretü’l-‘ayn-i Ḥalīl
Merḫabā ey ḫāş-ı maḫbūb-ı Celīl

⁸² hem: -HM

⁸³ gördi buları: bunları gördi HM.

⁸⁴ cânuñ: hatunuñ HM.

⁸⁵ gönderdidi: göndermişdi SÇ.

⁸⁶ kaldılar olar: kaldı anlar. Beyitte vezin fazla gelmektedir.

⁸⁷ Muştafāy: Muştafāya HM.

⁸⁸ vaḫy: dağı HM.

⁸⁹ toğan: toğar HM

* Bu beyitten itibaren başlayan 13 beyitlik “merhaba” bölümü HM’de yer almamaktadır.

- Merhabâ ey cümleñüñ maqşûdı sen
Merhabâ ey hâlıkun maḥmûdı sen
- Merhabâ ey mâh-ı ḥurşid-i Ḥudâ
Merhabâ ey Ḥaḳdan olmayan cüdâ
- 315 Merhabâ ey raḥmeten li'l-‘âlemîn
Merhabâ sensin şeft‘ a’l-müznibîn
- Ey cemâli gün yüzi bedr-i münîr
Ey kamu düşmişlere sen deste-gîr
- 21b Ey gönüller derdinüñ dermânı sen
Ey yaratılmışlarıñ sultânı sen
- Ey risâlet taḥtınıñ sen hâtemi
Ey nübüvvet mührinüñ sen hâtemi
- Ol ḥabîbiñ fazlını zikr idelüm
Ümmet olduğumuza şükr idelüm
- 320 Ṭayyib ü zâhir olup faḥr-ı cihân
Geldi dünyâya qadem başıdı hemân
- Nür olup çıqdı bu dünyâ yüzüne
‘Arş yüzün sürdi ayağı tozuna
- Ol gice kim geldi dünyâya⁹⁰ resül
Ana raḥminden çıqup itdi nüzül
- Ṭoğduğı dem raḥmeten li'l-‘âlemîn
Ümmetini diledi Ḥaḳdan hemîn.⁹¹
Şâd oluben geldi ğilmân u ḥürî
Görmek için Muştafâyı her biri
- 325 Cebre’îl geldi vü aldı aradan⁹²
Zîrâ emr itmişdi öyle⁹³ yaradan
- Ḥürîler her biri bir ḥizmet ider
Gel bu yaña anesini gör n’ider⁹⁴
- Ol gice irdi bulara vecd-i ḥâl
Ṭurdılar uyqudan uyanur mişâl
- 22a Anesi gördi ḥürîler cem‘i yok
Muştafâyı bulmadı âh itdi çok
- Tiz melekler Aḥmedi getürdiler
Anesinüñ ḳatına yetürdiler
- 330 Ḥasret ile baqar iken anesi
Gördi secde itmiş ol dür-dânesi
- Kendüyi bildirmek için ol Ğanî
‘Âleme şaldı vü gönderdi anı
- Bu durur ol ümmet için ağlayan
Ümmetini yarın anda şaḳlayan
- Bu durur ol *ḳābe ḳavseyne** iren
Şüphesiz Ḥaḳḳun cemâlini gören
- Budur ol her kim ṭatarsa sünnetin
Gösteriser Ḥaḳ dîzârîñ cennetiñ
- 335 Bu durur ol⁹⁵ şeft‘ -i yevmi’l-ḳıyām
Öñlerine düşüben olan imām
- Ger bu ‘âlem ḥalkı dirse şubḥ u şām
Medḥ olunsa ḥaşre dek olmaz tamām⁹⁶**
- Ger diler iseñ bula cānuñ ḥayāt
Muştafānuñ rûḥına diñ eş-şalāt**
- Ṭoğdı Muḥammed Emine anadan
Ka‘be(y)i pāk eyledi büt-ḥāneden
- 340 Ol gice esdi nesîmiñ bādı hem
Cümle ‘âlem şâd olup ḳalmadı ğam
- Mekke şehri nür ile ṭoldı hemân
Nûra ğarḳ oldu kamu pîr ü civân
- Muştafānuñ ceddı ‘Abdülmuṭṭalib
Ol giceden ne ḥaber virdi gelüp

⁹⁰ geldi dünyâya: dünyâya geldi HM.

⁹¹ SÇ’de mısra şu şekildedir:

Nür ile ṭoldı semāvāt ü zemîn

⁹² HM’de mısra şu şekildedir:

Geldi Cebra’îl anı aldı aradan

⁹³ emr itmişdi öyle: emîr itmiş idi HM

⁹⁴ SÇ’de mısra şu şekildedir:

Gel buña kim anası gör ne ider

⁹⁶ *iki yay kadar daha yakın ...* Necm Suresi, 9. Ayet.

⁹⁵ bu durur ol: budur olan HM

⁹⁶ 336-337: -SÇ

- 22b Didi kim ben Ka' beye varmış idim
Kapu açup içerü girmiş idim
Nāgehān oldu bir ulu zelzele
Kelīsalar yıkılıp oldu velvele*
Dağı gördüm putları düşmüş yüzün
Anı gören devşiremez kendüzün
- 345 Ol gice oldu kelīsālar hārāb
Düpdüz olup yerleri oldu türāb⁹⁷
Kaldım ol hayret içinde bir zamān
Başıma devşirdüm ' aqlumı hemān
Bir ün irişdi kulağıma benüm
Anı işidüp şafā buldı cānım
Ol nidāyı işidüp buldum şafā
Didiler toğdı Muḥammed Muştāfā
Bildim andan oğlum oğlun toğduğun
' Ālem üzre rahmet-i Ḥaḳ yağduğun⁹⁸
- 350 Āminenün evine oldum revān
Oğlum oğlunuñ yüzün gördüm hemān
Ol Mecūsiler ki** tapardı oda
Söyünüp yoğ oldu ol demde o da
- 23a Sāve bahri yire geçdi kalmadı
Kimse anuñ kaḫresini bulmadı
Cümle kāfir pādīşāhı düşdiler
Putları bāḫıl oluben şaşdılar
Dağı şol şeyḫānı gör kim n'eyledi
Cümle kavmini çağırıp söyledi
- 355 Bir ' alāmet oldu şimdi nāgehān
Başıma yıkıldı şandım āsümān
Tiz haber virün baña siz bu gice
Ne olupdur neye irdi iş nice
- İblīsün oğlanları aradılar
Berr ü bahri ol gice ḫaradılar
Arayuraḳ Mekkeye irdi bular
Mekke(y)i cümle kuşatmışlar olar⁹⁹
Ol melekler söyleşürler zevḳ ile
Faḫr-ı ' ālem toğdı deyüp şevḳ ile
Atalarına gelüp irdi bular¹⁰⁰
Ne ki gördiler beyān eylediler
360 İblīs ol dem şaḡu şaḡup ağladı
Yüregin miḫnet odıyla taḡladı
Ol Muḥammed geldi dünyāyı tutar
Mu' cizātıyla¹⁰¹ bize otlar atar
23b Hem didi biz ḡamdan āzād olmazız
Ümmetin azdırmaḡa yol bulmazız
Dā'imā düşmānı Ḥaḳḳuñ ağlasun
Yüregin nār-ı cehennem taḡlasun
Dostlarını serverün Ḥaḳ şaklasun
Şerr-i İblīsten imānın beklesün
365 Ger bu ' ālem ḫalkı dirse şubḫ u şām
Medḫ olunsa ḫaşre dek olmaz tamām
Ger diler iseñ bula cānuñ şafā
Vir şalavāt ber-resül-i Muştāfā
24b **Mefā' ilün Mefā' ilün Fe' ülün**
Muḥammedür yirün gögüñ çerāḡı
Anuñ firdevs-i a' lādur ḫurāḡı
Çü Mekke kavmi baḡdılar yüzüne
Dedesi oḫşayup aldı dizine
Muḥammedür adı yerde o şāhıñ
Dine şānında *erselnāk** o māhıñ¹⁰²

* Mısrada vezin bir hece fazla gelmektedir.

⁹⁷ türāb: hārāb HM.

⁹⁸ yağduğun: yaratduḡın HM.

** Her iki nüshada da vezni bozacak şekilde "kim" şeklindedir.

⁹⁹ olar: bular HM.

¹⁰⁰ gelüp irdi: irüp geldi HM

¹⁰¹ mu' cizātıyla bize: mu' cizātı yire HM

* "seni gönderdik..." K. Kerim'in muhtelif surelerinde geçen bir ibare.

370 Anası bir'ki gün emzirdi anı
Bulun bir dāye emzirsin o cānı

Didiler t̄āye gerek bulun imdi
Nice hatun gelūben red olundu

Birisinūñ sūdün itmedi imsāk
Taḥayyürdeyken irdi ol özi pāk

Adı Ḥalīme idi irdi anda
Anı red itmedi emdi o demde

375(25a)Muḥammedi Ḥalīme aldı gitdi
Dün ü gün emzirüp hem ḥizmet¹⁰³ itdi

Büyür pes günde bir aylık kadar ol
Çemen çayır olurdu basdığı yol

Emerdi dāyesini ol arı cān
Yoğ idi bevlı olmazdı perīṣān

Kaçan kim bevlı ḥācet olsa(y)dı yer
İki yarılıp örterdi anı yer

İnüp gökden beşigin ögredi ay
Güneş didi benden ögrendiñ ey**

380 Ḥalīme besler idi dün ü gün anı
Teni içre ol idi özge cānı

Ḥalīme dāyenūñ evlādı geldi
Dilek idüp resūli bunlar¹⁰⁴ aldı

Muḥammedi bize vir¹⁰⁵ bile gitsün
Koyun kuzu bizimle bile gütsün
O gün gitdi koyuna gine geldi
Güzellenmiş koyunlar südlü geldi¹⁰⁶

Gine yarındası gitdi koyuna
Olarla üns tutup girmez oyuna

385 Hemānā kendi efkārında idi

Ḥudāya fikr ü ezkārında idi*

Bulara¹⁰⁷ anda iki kişi irdi
Muḥammedi tutup gögsünü yardı**

(25b)Çıkarıdı bir uyuşmuş kanı anda
Didi kim ḥaz̄z-ı şeytān var bunda

Bir ibrīk aldı cennetden gül-ābī
Bir altun taş a koydılar ol ābı

Resūlūñ yüregın anlar yudılar
Zafer bulmaya¹⁰⁸ hiç Şeytān didiler

390 Kōdılar yüregın yine¹⁰⁹ yerine
Şu'ūd itdi olar yerlü yerine

Gelüp oğlanlar anasına irdi
Muḥammedden bu irḥāṣātı gördi¹¹⁰

Koyunı otlağa¹¹¹ şalup oturdık¹¹²
Yemege ortaya etmek getürdük
Çıkageldi iki heybetlü ādem
Muḥammedi tatarlar pes hemān dem

Kimesne¹¹³ görmemişdür iki kişi
İnen heybetlülerdi her birisi

395 Gelüp kardaşıma anlar yapışdı
Şunu gördük hemān bir yere üşdi

Yüregın yarup atdılar yabana
Sebeb olduḡ bu gün bir ulu kana

Ḥalīme bu sözi çünkim işitdi
O dem āh eyleyüp arayı gitdi

26a Ḥalīme ağlayup tağlar gezerdi*

* HM'de mısra, bir sonraki beytin ilk mısrayla yer değıştirmiş.

¹⁰⁷ bulara: bunlara HM.

** HM nüshasında bu beyitten sonra akışı bozan şu beyit vardır: Anası karnında kaldı ol yetim Atası bunlara irdi na'ım

¹⁰⁸ bulmaya: bulmadı HM.

¹⁰⁹ yüregın yine: yine yüregın HM.

¹¹⁰ irḥāṣātı gördi: mu' cizeleri iyitdi HM.

¹¹¹ otlağa: otlamağa HM

¹¹² oturdık: tırdık HM.

¹¹³ kimesne: kimses SÇ.

¹⁰² māhiñ: şāhiñ HM

¹⁰³ hem ḥizmet: ḥizmetler HM.

** SÇ nüshasında yer almayan bu beyit vezin bakımından hatalıdır.

¹⁰⁴ resūli bunlar: bunlar resūli HM.

¹⁰⁵ bize vir: vir bize HM.

¹⁰⁶ geldi: oldı HM.

Arayup ıağ u sahrayı süzerdi	İrişdi yaşa Aħmed on iki yıl
Gezerken tüş olup buldı vefayı Alup bağrına başdı Muştafayı	Ki halka hulk ile ol ¹¹⁷ söyler idi Kamusın luft ile ol toylar idi
400 Çü gördi şağdur anı ölmemişdür Mübârek beñzi gül-veş şolmamışdur	Cemî -i ' ömri içre itmedi kin Tutarlardı kamu ' âlem didügin
Halîme didi şükr olsun ilâhıma** Muħammed şağ esen girdi elüme	415 Kimesneyle ¹¹⁸ ebed lağv itmez idi Oturup lehv ile lu' b itmez idi ¹¹⁹
Anı el-kışşa iletdi anasına*** Anası dağı virdi dedesine	Anı Hağ ' âleme raħmet viribidi Kıyâmetde şefî' u' l-müzñibîndi
Bularıñ geldi tacı başlarınıñ Tıoyurđı qarnı cümle açlarınuñ	İrişdi ol hilâl on dört yaşına Giyerdi tãc-ı <i>levlâki</i> ** başına
Kaçan kim altı yaşa irdi Aħmed Anası öldi öksüz qaldı Aħmed	Bir ağ bulut başı üzre tıururđı Cemî -i yaradılmış hep görürdi
405 Yetim idi velî dürr-i yetimdi Kamu halkıñ içinde müstağimdi	Güneş ıssısına gölge olurđı Nereye ¹²⁰ varsa üstünde tıururđı
Dedesi besler idi dün gün anı Qomuşdı yoluna başıyla cãnı	420(27a)Risâlet nûrı alınđa tıururđı Karañu gicede şu' le virürdi Ger bu ' âlem halkı dirse şubh u şãm Medh olunsa haşre dek olmaz tamãm
Sekiz yaşına iricek dedesi Anıñ da gitdi dünyâdan ğidâsı Dedesi öldi Ebü Tãlib aldı Yetim olup anıñla bile qaldı	Ger diler iseñ bula cãnuñ şafã Vir şalavât ber-resül-î Muştafã
26b Atasıyla anadan ayrı düşdi Ki bir dürdi ¹¹⁴ şadefden taşra ¹¹⁵ düşdi	27b Mi'rãc-ı Muhammed (S.A.V)*
410 Anası bir gönül kırdı mişãli Ki Kindî ibrişimi qaldı ħãlî*	İşid imdi Muştafã mi' rãcını Nice urundı sa' âdet tãcını
Hümã kuşu yumurđadan ki çıqđı O yumurđa hümãdan ¹¹⁶ ħãlî qaldı	Hem aña Allãh nice luft eyledi Ya nice raħmet ħünüyla toyladı
Ebu Tãlib ile oldı nice yıl	425(28a)Göklere hem nice seyrãn kıldı ol Hağ Ta' alã ħãzretine buldı yol ¹²²

* HM'de Bundan sonraki 11 beyit yoktur.

** Vezin bir hece fazla gelmektedir.

*** Vezin bir hece fazla gelmektedir.

¹¹⁴ dürdi: dürlü HM.

¹¹⁵ taşra: ayrı HM.

* HM'de bu mısraın yerine sonraki beytin ikinci mısraı mevcuttur.

¹¹⁶ hümãdan: hemãn SÇ.

¹¹⁷ hulk ile ol: ol hulk ile HM.

¹¹⁸ kimesneyle: kimse ile HM.

¹¹⁹ HM'de mısra şu şekildedir:

Oturup kimse ile lehv-i lu' b itmez idi.

** "Sen olmasaydın (felekleri yaratmazdım)" Kudsi Hadis.

¹²⁰ nereye: ne yire HM.

* Bu başlık SÇ nüshasında bulunmamaktadır.

- Bir düşenbe gicesi taḥkîk haber
Leyle-i Qadr idi ol gice meger¹²¹
- Yatsunuñ farzını kıluben uyurdu
Diñle gör Hâk Cebre'ile ne didi
- Didi tesbîḥ eyleme ya Cebre'îl
Hem didi Azrâ'ile cân almağıl
- Çorqıdı Cebra'îl didi kim ya ilâh
Ol kıyâmeti çopar ey pâdişâh
- 430 Didi Hâk Cebra'île ol gice ṭur
Cennete varup Burâk al tiz getür
- Ol ḥabîbüme ilet binsün anı
‘Arşımı seyr eylesün görsün beni
- Nice sır vardır aña direm¹²³ hemîn
Bu arada kimse sıgmaz ey emîn
- Cebra'îl aldı Burâkı¹²⁴ ol zamân
Tâ cenâb-ı Aḥmede gedi hemân
- Didi yâ Aḥmed icâzet var mıdur
İçerü girmege işâret var mıdur¹²⁵
- 435 Hâk selâm itdi saña yâ Muştafâ
Kim mübârek ḥâṭırın olsun şafâ
- Didi kim gelsün konaqlaram anı
‘Arşımı seyr eylesün görsün beni
- Hem daḥi getürmişem bile Burâk
Da‘vet-i Raḥmândur eyle yarağ¹²⁶
- Bir Burâk gönderdi nürdan ey şafâ
Kâtı râziyam ki gelsün Muştafâ
- Gel gidelüm göklere yâ Muştafâ
Muntazırdur saña aşḥâb-ı şafâ
- 440 İşbu gice bir gicedür* yâ emîn
Olısar ‘ayne’l-yaḫîn ḥaḫḫa’l-yaḫîn
- 28b Hep ḥicâbı götürür bu gice Hâk
Hem cemâlin gösterür bu gice Hâk
- Bu gicede olıyardur ‘izz ü nâz
Bu gice zâhir olur her gizlü râz¹²⁷
- Sekiz uçmağın çapusun açdılar
Yoluna raḥmet şuyunu şaçdılar
- Ṭur yerinden sen ey şehriyâr
Bu Burâğa ‘aşğ ile ol süvâr¹²⁸
- 445 Cebre'îl ṭıtdı rikâbını hemân
Cüşa geldi cümle kevn ile mekân
- Gök yüzünden anda indi çok melek
Çarḫa girdi şâd olup kamu felek
- Bindi ‘izzet ile¹²⁹ ol şâh-ı cihân
Açdı perrini Burâk uçdı hemân
- Yola girüp Qudse oldılar revân
Az vaḫitde¹³⁰ Qudse irdiler hemân
Cebre'îl dir yâ Muḫammed bunda in
Kim mübârek ayağın öpsün zemîn
- 450 Bu maḫâmda iki rek‘at kıl namâz
Dile Hâkdan ümmetiñ eyle niyâz
- Cebre'îl bağladı Burâkı tamâm¹³¹
Geçdi imâmet¹³² eyledi Aḥmed hemân*
- Çün tamâm itdi şalâtı ol imâm
Luṭf ile ḥoş anlara virdi selâm
- Enbiyâ ervâḫı didiler tamâm
Reh-nümâ olduñ bize sen hem imâm

¹²² 425-426-427: -SÇ.

¹²¹ HM’de şu beyit bulunmaktadır:

Bir gice işneyn gicesinde ol resûl

Ümmehâni evinde kıldı nüzûl

¹²³ direm: dirven HM

¹²⁴ aldı Burâkı: Burâkı aldı HM.

¹²⁵ 434: -SÇ. Vezin fazla gelmektedir.

¹²⁶ 437: -SÇ

* HM’de arada vezni bozan “ki” sözcüğü vardır.

¹²⁷ râz: nâz HM.

¹²⁸ 444, 445: -SÇ

¹²⁹ ‘izzet ile: ‘izzetle hem HM

¹³⁰ az vaḫitde: bir nefesde HM.

¹³¹ HM’de mısra şu şekildedir:

Oğıdı anda ezân Cibril-i Emîn

¹³² imâmet: imâmlık HM.

* Mısrada vezin bir hece fazla gelmektedir.

- Çünkü şahrâ taşına başdı kadem
Taş depremdi kadem başduğı dem¹³³
- 455(29a) Gördi şahrâ üzerinde ol ‘ ayân
Ucu gökde kurulmuş bir nerdübân¹³⁴
- Nerdübândan göge kıldılar ‘ urüc
Tâ ki seyrân ide eflâk-i burüc
- İrdi evvelki göge hayrû’l-enâm¹³⁵
Çoğ ‘ acâyib gördi anda ol hümâm
- Ol gök ehli cümle karşı geldiler
‘ İzzet ü ta‘ zîm ikrâm itdiler
- Didiler sultân senüñdür bu gice
Hâlvat-i cânân seniñdür bu gice¹³⁶
- 460 Her hâcet dileriseñ mağbûldür
Cümle mağşûduñ seniñ mağşûldur
- Her göge kim irdi¹³⁷ ol hayrû’l-enâm
Ol gök ehli kıldılar i‘ zâz-ı tām
- Geçdi anlardan idüp Hağğa senâ
Muştafa sidreye vardı müntehâ**
- Sidreye vardıkda şâh-ı enbiyâ
Hep melekler aña itdi iktidâ¹³⁸
- Anlara anda habîb oldı imâm
Hep melekler aña uydı tamâm
- 465 Sidreden çün geçmek istedi Resûl
Kaldı anda Cebre’l olup melûl
- Gel gidelüm tenhâ koma sen beni
Kanı dostluk kanı yoldaşlık kanı
- Didi ol vaqt Cebre’l ey¹³⁹ bedr-i tām
Cümleye Hağ ta‘ yin itdi bir mağâm
- Bundan öte ger başarşam bir kadem
Yanaram başdan ayağa ben ne kim¹⁴⁰
- Çün irişdi Aħmede¹⁴¹ bu hoş hitâb
Oldı anuñ¹⁴² göñli ol dem müsteġâb
- 470 Hağ aña ol dem¹⁴³ tecellî eyledi
Luğf idüp aña tesellî eyledi
- Burğa‘ ı getürdi yüzünden anuñ
Perde(y)i giderdi yüzünden anuñ¹⁴⁴
- Çün resûl buldı Allâhdan vişâl
Hağ Ta‘ âlâ gösterdi aña cemâl*
- 29bYâ Muhammed vir naşihat ümmete
Sa‘ y ideler kim gireler cennete
Lîk anlar kulluğı ġayra kıılır
Baña kulluk kıılmak üzere mest olur¹⁴⁵
- 475 Ben yaratdum ġamuyı kâfir gire
Sa‘ y ider bunlar ki kendiler gire
- ‘ Ayn-ı zâtım mağharı kıldım seni
Seni görenler hemân görür beni
- Sende kōdım her kemâlim âşikâr
Hep seniñdür bil ki senin ne ki var
- Ümmetüñ küllisine yâ Habîb
Rağmet itdüm cennetüm kııldım naşîb
- İlet anlara elli vaqt namâz*

¹³³ 454: -SÇ

¹³⁴ HM’de mısra şu şekildedir:

Uc gökde nürdan bir nerdübân

¹³⁵ hayrû’l-enâm: çün imâm HM.

¹³⁶ 459, 460: -SÇ

¹³⁷ kim irdi: irdi kim HM

** HM nüshasında bir sonraki beyitten önce akışı bozan şu beyit bulunmaktadır:

Ger dilerseñ bulasız otdan necât

‘ Aşğ ile derd ile eydün eş-şalât

¹³⁸ 463, 464: -SÇ

¹³⁹ ey: ol HM.

¹⁴⁰ 468: -SÇ

¹⁴¹ irişdi Aħmede: Aħmede irişdi

¹⁴² anuñ: -HM.

¹⁴³ dem: vaqt HM.

¹⁴⁴ 471, 472: -SÇ

* Beyitte vezin eksik grlmektedir. HM nüshasında bir sonraki beyitten önce akışı bozan şu beyit bulunmaktadır:

Ger dilerseñ bulasız otdan necât

‘ Aşğ ile derd ile eydün eş-şalât

¹⁴⁵ 474-475-476-477-478: -SÇ

* Bu haliyle vezni bozuk olan mısra HM’de şu şekildedir:

Armağan ilet anlara elli vaqt-i namâz

- Anı kıllup baña itsünler niyâz
- 480 Bu namâz kim anlara mi' râc durur¹⁴⁶
Başlarına ol sa' âdet tâc durur
- Ol namâzı diledi şâh-ı cihân
Ümmete çoğdur didi yâ müste'ân
- Diledi beş vakte indirdi resûl
Hâk katında dilegi oldu kabûl
- Didi kim Hâk yâ Muḥammed ben
seni¹⁴⁷
Bilürem görmege toymazsın beni
- Yâ Muḥammed yine menzîlüne var
Ümmetüñi nevm-i gâfletden uyar
- 485 Hâkkuñ emri birle çün¹⁴⁸ sidreye ol
Geldi şahrâ üstüne kıldı nüzûl
- Cebre'îl çekdi Burâkı öñüne
Muştafâ bindi Burâk uçdı yine
- Ol dem içerye girü ol şâh-ı güzîn
Ümmehânî evine geldi hemîn¹⁴⁹
- Bir dem içrü vardı geldi ey aḥîr
Gitmemiş idi döşek ıssı daḥî
- Yire indi ḥalkı¹⁵⁰ da' vet kıldı ol
Tâ vefât idince meşgûl oldu¹⁵¹ ol
- 490 Hâk Ta'âlâ her ne kim farz eyledi
Geldi ol dem ümmete¹⁵² 'arz eyledi
- 30a Ger bu 'âlem ḥalkı dirse şubḥ u şâm
Medḥ olunsa ḥaşre dek olmaz tamâm
- Ger diler iseñ bula cânüñ şafâ
- Vir şalavât ber-resûl-i Muştafâ*
- Vefât-ı Resûlullâh (S.A.V)****
- 31a Diñle imdi ol cihân sultânını
Ol mürüvvet ol şefâ'at kânını
- Nice terk itdi bu fânî 'âlemi
Nice yaqdı fûrkat odı âdemi
- 495 Mekkeden hicret idüp gitdi resûl
Ol Medîne şehrine yetdi resûl
- Anda tûrdı anı idindi maḥâm
Anda oldu aḥîr 'ömrü hoş tamâm
- Eyleyeyin bu ma'ânî(yi) beyân
Gözleriñiz yaş ile tûlsun hemân¹⁵³
- Çün irişdi altmış üç yaşına
İrdi aḥîr 'ömrüne ol pür-uşûl***
- 31b Nâgehân ol peyk-i sultân-ı Celîl
Hâzır oldu mescid içre Cebre'îl
- 500 Didi kim itdi selâm¹⁵⁴ ma' bûduñuz
Didi kim oldur bizim maḥşûdumuz
- Bu sözi çün kim eşitdi şehriyâr
Beñzi kızardı şarardı şemsi-vâr¹⁵⁵
- 'Âyişe evine vardı çün resûl
'Âyişe gördi resûl olmuş melûl
- Çün resûl didi Bilâle yâ Bilâl
Bir münâdî eyle gelsünler bular*
- Çün Bilâl ol dem münâdî eyledi
Mescide aşḥâbı hep cem' eyledi¹⁵⁶

¹⁴⁶ HM'de mısra şu şekildedir:

İlet namâzı anlar mi' râcıdur

¹⁴⁷ HM'de mısra şu şekildedir:

Didi yâ Muḥammed sen beni

¹⁴⁸ çün: -HM

¹⁴⁹ 487-488: -SÇ

¹⁵⁰ ḥalkı: -HM

¹⁵¹ oldu: idi HM

¹⁵² ümmete: ümmetine HM

* 491-492-493-494. beyitler, HM'de akışı bozacak şekilde 498. beyitten sonra sıralanmaktadır.

** Bu başlık Sç nüshasında bulunmamaktadır.

¹⁵³ 497-498: -SÇ

*** Kafiyede uygunsuzluk söz konusudur.

¹⁵⁴ itdi selâm: selâm itdi HM.

¹⁵⁵ 501-502: -SÇ

* Kafiyede uygunsuzluk söz konusudur.

¹⁵⁶ HM'de mısra şu şekildedir:

Çün ol dem münâdî eyledi Bilâl

- 505 Çün resül kıldı olarla¹⁵⁷ namāz
İki rek' at hem Hāka kıldı niyāz

Minbere çıkdı o dem şāh-ı cihān
Hāka hāmd ile şenā kıldı hemān¹⁵⁸

Bilūñüz kim dūnyā degildür bekā
Çarh itmez** kimseye hergiz vefā

Luṭf idüp beş vaḫt namāz kılasız
Hem Hāka yüz uruban yalvarasız

Dūnyada kimse hākı yemeyesiz
Kimse hāḫkıyla Hāka gelmeyesiz
- 510 Bunda aşla kimse şādī olmadı
Kim ki geldi ağladı hem gülmedi

Yā aşhābī bunda ummañuz hayāt
Bunı terk iden dūrür bulan necāt
- (32a) Bir dem aşhāba naşīhat eyledi
Luṭf ile anlara bir dem söyledi
Tañrınıñ emrine oluñuz muṭī'
Yarın anda ben size olam şefī'

Otururken geldi anda Cebre'ıl
Didi kim saña selām itdi Celīl
- 515 Kim aña benden selām olsun didi
Her murādānı tamām olsun didi

Böyle didi Cebre'ıl gitdi yine
Muştafa çün vardı 'Āyşe evine

Vardığı dem hastalık tıtdı ḫatı
'Āyişenüñ cānı çün ḫorḫdı ḫatı

'Āyişe dir yaḫdı guşşañ yā ḫābīb
Yoḫsa ḫor mısın bizi bunda ḫarīb*

Fāṭıma işitdi çün bu işleri
- Yaş ile ṭoldı mübārek gözleri

520 Ağlayuben geldi resül ḫatına
Yüzünü sürdi anuñ ayağına

Ol dem içre geldi Bilāl dir hemīn
Kim şalātıñ vaḫtı oldı yā emīn

Didi ol dem yā Bilāl oldum za'ıf
Ṭāḫatim ṭāk oldı olmadım ḫafif
- 32b Didi kim Būbekr imāmet eylesün
Yirüme geḫsün niyābet eylesün

Vardı aşhāba Bilāl çün ağlayu
Derd-i fūrḫatle yüregın ṭağlayu
- 525 Ben za'ıf oldum varıamazam didi
Hem daḫi Būbekr imām olsun didi

Çün işitdiler Bilālūñ bu sözin
Her birisi ṭopraḫa urdı yüzün

Geçdi miḫrāba Ebūbekr ağlayu
Derd-i miḫnetle yüregın ṭağlayu

Tekbīr itdi çünki el baḫladı ol
Ditredi baḫı çün anuñ ṭurmadı ol
- Pes ṭutup fermānın ol pākīze-dīn
Geçdi miḫrāba emīri'l-mü'minīn
- 530 Anı gördi Muştafa şabr itmedi
Yā 'Alī gel ḫoltuḫıma gir didi

Muştafanuñ sağ elin ṭıtdı 'Alī
Şol elini İbn-i 'Abbās ol velī

'İzzet ile ḫoltuḫıma girdiler
Aḫır aḫır mescide geṭürdiler

İḫtidā itdi Ebūbekre Resül
Otururken uydı aña pūr-uşül
- 33a Çün namāzı kıldı ol ḫayrū'l-enām
Hem Ebūbekre didi olḫul imām
- 535 Ṭurmaḫa cismimde ḫuvvet ḫalmadı
Yā 'Alī gel ḫoltuḫıma gir didi

¹⁵⁷ olarla: olarıñla HM.

¹⁵⁸ hemān: ol nihān HM.

** HM nüshası burada –tamamlanmadan- sona ermektedir.

* Bu beyit HM nüshasında daha evvel, 502. beyitten önce gelmektedir.

- 540 Țutuben yine ‘Ali’bni ‘Abbās ile
 Geldiler ‘Āyişe evine bile
 Fāṭıma didi benim cānım baba
 Yüregüm derdine dermānım baba
 Ne için beñziñ şararmış yā ḥabīb
 Yoḥsa ḳor mısın bizi bunda ḡarīb
 Fāṭıma ol dem āh idüben ağladı
 Babasınıñ boynuna el bağladı
 540 Çün Hüseyin ile Ḥasan geldi hemān
 Boynuna şarıldılar ol dem hemān
 Didiler kim ey dede n’itdiñ bizi
 Yoḥsa bunda ḳor mısın ḡarīb bizi
 Ey dede sensiz ḳalırız biz yetīm
 Fūrḳatıñ odı bizi yađdı ‘azīm
 Didi cānım ḳuzular budur dilek
 Dedeñiz dünyāyı terk itse gerek
 Yüzüme ṭoyunca bađın bir zamān
 Kim ecel geldi baña virmez amān
 545(33b)İşbu ḥalde iken irdi Cebre’l
 Didi kim saña selām itdi Celil
 Şordı hem ḥālūñüzi dađı Çalab
 Şor ḥabībüm ne ḳılır benden taleb
 Ümmetümi dilerem Ḥađdan didi
 Dilegüm Ḥađdan budur çođdan didi
 Girü Ḥađđa vardı geldi Cebre’l
 Didi kim girü selām itdi Celil
 Ḥađ Ta’ālā saña çoğ luṭf işledi
 Ol günāḥḳār ümmetüñ bağışladı
 550 Söyleşirken anlar ile kām ile
 Ḥađdan emr olmuş idi ‘Azrā’ile
 Var ḥabībim Muştafāya ey emīn
 Luṭf ile söyle aña ṭutđıl sözün
 Gördi ‘Azrā’ili Cibril-i emīn
 Yüregi ditredi ḡayb oldı hemīn
 Fāṭıma ol demde feryād eyledi
 Çün resüle göz yaşıyla söyledi
 Didi ey gözüm nūrı cānım baba
 Derdimiñ derdine dermānım baba
 555 Emr-i Ḥađdur yā ‘Alī sen yuyasın
 İbn-i ‘Abbāsa didi şu ḳoyasın
 34a Yemenī bezden kefen eyleñ baña
 Luṭf idüp hem kimse bađmasun baña
 Bu sözi çünkim işitdi ‘Āyişe
 Ğarḳa virdi gözleri ḳanlu yaşa
 Çün tecellī eyledi Allāh aña
 Yā Muḥammed gel didi benden yaña
 Fażl-ı Ḥađdan çünkim irdi āfitāb
 Ara yerden çün götürdüler ḥicāb
 560 Bir kez Allāh diyüben cān şıçradı
 Yir ü gök ‘arş-ı kürsī ditredi
**Ger bu ‘ālem ḥalḳı dirse şubḥ u şām
 Medḥ olunsa ḥaşre dek olmaz tamām**
 Ger diler iseñ bula cānuñ şafā
 Vir şalavāt ber-resül-i Muştafā
 35a Çünki Aḥmed cānı pervāz eyledi
 Ḥađđına özini pervāz eyledi
 Hüseneyn der* ey dede olduđ yetīm
 Fūrḳatıñ urdı bizi yađdı ‘azīm
 565 Eydür idi Fāṭıma cānım baba
 Arpa etmegün yeyen geyen ‘abā
 Ḥāl diliyle vaḥş ü tayr u cin ü nās
 Mevt fūrḳat birle ṭutdı cümle yas
 Kimisi ‘aḳlı gidüp düşmüş idi
 Cümlesi bu oda ṭutuşmuş idi

* Bu kelimededen sonra vezni bozan “ki” sözcüğü bulunmaktadır.

- Bu firāk odı kime kim uğradı
Uğradığınıñ yüregın toğradı
- Didiler çäre nedir n'itmek gerek
Tañrı emrince hâzırlanmaq gerek
- 570 Çün 'Alî yudı resüli bil yaqîn
İbni 'Abbās su koyuvirdi hemîn
- Tañrı taqdîrine hayrân qaldılar
Muştafâyı kabrine indirdiler
- (35b)Qanı ol maqbûb-ı sulţân-ı cihân
Vardı yir altında oldı ol nihân
- Nerededir yerde bedr-i âsümân
Ya ne sen bunda olasın şadumân
- Ümmet olan böyle olmaz bil ey yâr
Ümmet olan ol durur leyl ü nehâr
- 575 Her ne kim didiyse anı işleye
'Aşq yolunda kendüyi kül eyleye
- Ey cihânı yoğ iken var eyleyen
Ağmedi kendüye muhtâr eyleyen
- Muştafânuñ yüzi şuyı hürmeti
'Avf kııl cürmümüzi kııl rahmeti
- Luţfunuñ haddine gâyet yoğ durur
Rağmetüñe hiç nihâyet yoğ durur
- Bize imânla Qur'ânı yoldaş it
Enbiyâyı evliyâyı hâldeş it
- 580 Hağğa hamd ile şenâlar bu kitâb
'Avn-ı Hağ ile yazıldı fetğ-i bâb
- Muştafânuñ rûğuna yüz biñ selâm
Âline aşğbına her şubğ u şâm
- Râzı olsun ümmetinden ol mu'în
Rağmetullâhi 'aleyhim ecma'în
- 36a Oğuyanı diñleyeni yazanı
Yarlığagıl rağmetiñle yâ Ganî

KAYNAKÇA

- ATEŞ, Ahmet, (1954), **Vesiletü'n-necat : Mevlid, Dede Süleyman Çelebi.** Ankara: Türk Dil Kurumu.
- ATEŞ, Mustafa, (1951), **Ahmed'in Mevlidi'nin Bir Kısımının Karşılaştırmalı Metni ve Süleyman Çelebi'nin Eseriyle Kısa Bir Mukayese.** İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, (Bitirme tezi).
- Aymutlu, Ahmet, (1995), **Süleyman Çelebi ve Mevlid-i Şerif.** Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- ÇAĞLAR, M.Edip, (2004), **Edebî Açıdan Arapça Mevlidler.** Ankara: İlahiyat.
- DAĞLI, Yücel; ve ötekileri, (2001), **Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Yazmalar Katalogu.** İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- DUMAN, Musa, (1995), **Evliya Çelebi Seyahatnâmesine Göre 17. Yüzyılda Ses Değişmeleri.** Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Mehmed Süreyya, (1995), **Sicil-i Osmanî (Tezkire-i Meşâhir-i Osmaniye)** C.I, (hızl. Doç. Dr. Ali Aktan-Doç. Dr. Abdülkadir Yuvalı- Doç. Dr. Mustafa Keskin). İstanbul: Sebil Yayınevi.
- OKİÇ, M. Tayyip, (1976), **Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Tercümelere, Atatürk Üniversitesi, İslamî İlimler Fakültesi Dergisi,** sayı: 1, s.17-78.
- PEKOLCAY, Necla, (1950), **Türkçe Mevlid Metinleri.** İstanbul: İstanbul Üniversitesi, SBE, (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Şeyhi Mehmed, **Vakayiu'l-Fudala,**(haz. Abdülkadir Özcan), C.3 İstanbul 1989.
- TİMURTAŞ, F. Kadri, (1972), **Mevlid : (vesiletü'n-necat), Dede Süleyman Çelebi.** Ankara : MEB Yayınları.
- TUMAN, Mehmet Nail, (2001), **Tuhfe-i Naili,** (haz. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı), C.II, Ankara: Bizim Büro Yayınları.
- (2007), **Süleyman Çelebi ve Mevlid,** (editör: Mustafa Kara-Bilal Kemikli). Bursa: Osmangazi Belediyesi Yayınları.